

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2023

Adéla Marková

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Počátky daktyloskopie
K historickému vývoji kriminalistické metody

Adéla Marková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Počátky daktyloskopie

K historickému vývoji kriminalistické metody

Adéla Marková

Vedoucí práce:

Mgr. Martin Urban, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala dr. Martinu Urbanovi za obětavý přístup, cenné rady a odborné vedení mé práce.

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023

.....

Obsah

Úvod.....	8
1 Kriminální věda a její počátky.....	13
1.1 Předmět kriminální vědy a její místo v systému věd	14
2 Moderní kriminální věda.....	16
3 Boj s kriminalitou v dobách minulých. Od nejstarších zločinů po vznik prvních detektivních sborů.....	18
3.1 Kriminální věda moderní vědeckou disciplínou	21
4 Kriminální identifikace osob. Od antropometrie k daktyloskopii	23
4.1 Daktyloskopie nahrazuje bertillonáž.....	28
5 Historický vývoj daktyloskopie	30
5.1 První doklady o znalosti otisků prstů	30
5.2 Počátky vědecké daktyloskopie a přínos Jana Evangelisty Purkyně	33
5.3 William Herschel (1833–1917).....	37
5.4 Henry Faulds (1843–1930)	39
5.5 Francis Galton (1822–1911)	41
5.6 Edward Richard Henry (1850–1931).....	44
5.7 Juan Vucetich (1858–1925)	47
5.8 Porážka antropometrie a konečné vítězství daktyloskopie. „Galton-Henry kontra Bertillon“	49
6 Meze daktyloskopie v praxi	53
Závěr	57
Seznam použitých zdrojů.....	60
Resumé.....	63
Přílohy.....	65
Exkurzy	71
František Protivenský a počátky daktyloskopie v Čechách.....	71

Největší sbírka otisků prstů na světě. Daktyloskopie v USA	72
--	----

Úvod

Daktyloskopie je jednou z řady metod využívaných v kriminalistické praxi k identifikaci osob. Velice stručně ji lze charakterizovat jako nauku o obrazcích papilárních linií na vnitřní straně článků prstů, dlaních, prstech nohou a chodidlech. Je také relativně jednoduchou a rychlou metodou identifikace na základě vnějších znaků a po antropometrii také druhou nejstarší vědeckou metodou využívanou v kriminalistice vůbec. Bez kriminalistické daktyloskopie by nebyla uznána relevance a právní podklad současných technologií využívajících otisků prstů v každodenním životě, ať už v komunikaci se státními úřady, skrze např. aplikaci Národní identity, nebo v oblasti jednoduchých bezpečnostních opatření mobilních a počítačových aplikací. Nebýt právního ukotvení samotné daktyloskopie a vnímání otisku jako důkazního materiálu, nebylo by použití těchto technologií vůbec možné. Znalost a pochopení historie daktyloskopie se všemi překážkami, které musela během svého vývoje překonat, může posloužit k většímu porozumění, proč právě období vzniku daktyloskopie je důležité nejen v rámci historického vývoje kriminalistiky, ale také v rámci rozvoje lidského vědění obecně. Byť začala být v oblasti vymáhání práva používána v relativně nedávné době, fascinace a výklad jedinečností papilárních linií se objevují již v dávné minulosti. V dostupných publikacích je na daktyloskopii ovšem pohlíženo zejména jako na systémovou metodu a jen povrchně je věnována pozornost kontextu jejího historického vývoje ve všech souvislostech vedoucích k její dnešní podobě.

Cílem práce je proto představit historický vývoj daktyloskopie se zaměřením na 19. a počátek 20. století, kdy se rodila jako moderní věda. Text se tak snaží poskytnout odborníkům z oboru daktyloskopie službu v rovině pohledu do minulosti jejich oboru a případným zájemcům z řad široké veřejnosti nabídnout historicky zpracovaný vývoj jedné z metod kriminalistiky. Ta sama o sobě leží již dlouhou dobu ve středu zájmu velké části společnosti u nás i ve světě. Autorka si je vědoma skutečnosti, že tematika vývoje moderní daktyloskopie v rámci rozvoje identifikačních metod může být méně přehledná. Případné spojitosti proto poskytuje přiložená osa vývoje obsahující v práci zmiňované podstatné milníky vývoje moderní daktyloskopie (viz Příloha č. 1). Autorka se ovšem odklání od Heindlem a Locardem navržených periodizací dějin daktyloskopie (viz str. 23) a pro snadnější orientaci nabízí vlastní dějinnou linii, která je obohacena o některé další milníky, jež jsou dle autorčina názoru pro vývoj daktyloskopie podstatnější než stručná

a uzavírající etapizace zmíněných autorů. Nejdříve však bylo nutné uvést na pravou míru zdánlivě nesouvisějící fakta z různých zdrojů literatury týkajících se dějin kriminalistiky, aby bylo jasné, o kterou literaturu se opřít, a nenechat se tak zavést k milným závěrům. Práce tak v některých případech objevila nebo alespoň poukázala na nepřesnosti v některých údajích, například letopočtech apod., které se objevují napříč zdroji. Pochopitelně přesné datace a letopočty nejsou primárním předmětem zájmu kriminalisty, avšak díky upřesnění některých rozporů ve zdrojích je možné získat cenný pohled na některé historické detaily, což v konečném důsledku dává prostor ke kritickému zhodnocení kvality zdrojů používaných v rámci studia dějin kriminalistiky.

Struktura práce byla zvolena tak, aby byl na začátku čtenáři poskytnut základ k pochopení historického vývoje daktyloskopie. Z tohoto důvodu je první kapitola věnována kriminalistice v obecné rovině, se zaměřením na představení předmětu kriminalistiky a jejího místa v systému věd. V druhé kapitole se poté autorka snaží ve stručnosti vysvětlit, co se skrývá pod pojmem daktyloskopie, na jakých principech je založena a s jakými pojmy pracuje. Informace obsažené v druhé kapitole tak mohou čtenáři napomoci k lepší orientaci v následném textu, který daktyloskopické pojmy často využívá. Aby se ovšem práce mohla zabývat historií této metody, bylo nezbytné nejprve stručně představit boj s kriminalitou v dobách před vznikem moderní vědecké kriminalistiky. Samotná kriminalistika v podobě nám dnes známé prošla dlouhým vývojem a poznání souvislostí je klíčové k pochopení její dnešní podoby. Této problematice je proto věnován prostor ve třetí kapitole práce. Čtvrtá kapitola je poté věnována problematice kriminalistické identifikace osob. Hledání bezchybné metody identifikace bylo od počátků kriminalistiky jedním z hlavních problémů, se kterým se musela potýkat. V druhé polovině 19. století se jako velmi účelné ukázaly být dvě metody identifikace – antropometrická metoda, vytvořená francouzským policejním úředníkem Alphonsem Bertillonem, a daktyloskopie, která k identifikaci využívala papilárních linií. Tyto dvě metody stály od počátku proti sobě, ovšem jen jedna se nakonec osvědčila a představila jako bezchybná. Následující pátá kapitola obsahuje přehled historického vývoje daktyloskopie od prvních dokladů o otiscích prstů po výklad klíčového období přerodu daktyloskopie v moderní vědeckou disciplínu na přelomu 19. a 20. století. Tato kapitola tvoří jádro práce a jsou v ní představeny klíčové osobnosti daktyloskopie. Jimi jsou zejména William Herschel, jež položil první praktické základy daktyloskopické identifikaci, Henry Faulds se svým návrhem na využití otisků prstů k identifikaci zločinců, Francis Galton, který se ve své práci zasloužil o položení teoreticko-vědeckých

základů daktyloskopie vytvořením prvního registračního systému pro otisky prstů. Také Edward Henry, zaslouživší se o zavedení daktyloskopie do policejní praxe a Juan Vucetich, který na základě vlastního daktyloskopického identifikačního systému zavedl využití daktyloskopie v policejní praxi ve státech Jižní Ameriky. Tyto osobnosti přišly se zásadními objevy a poznatky v principech, se kterými daktyloskopie v nezměněné podobě do dnešní doby pracuje, přičemž mění pouze formu jejich uplatňování. Práce je poté doplněna šestou kapitolou, která na základě historických skutečností analyzuje možnosti zpochybnění a potvrzení zákonů daktyloskopie v praxi. Přestože tato pasáž není primárním předmětem studia bakalářské práce, autorka považuje její zařazení za vhodné pro celkový přehled.

Bakalářská práce byla vypracována na základě odborné literatury v českém a anglickém jazyce, některých vydaných pramenů, odborných článků a článků v dobovém tisku. Za poměrně překvapivou lze ovšem považovat skutečnost, že témata týkající se dějin kriminalistiky (daktyloskopii nevyjímaje) nejsou v českém, potažmo československém, prostředí zpracována s důkladností, jakou by bylo možné předpokládat. Daktyloskopie je běžně vnímána zejména z kriminalisticko-právního hlediska, které se zaměřuje spíše na objasnění detailů týkající se daného oboru. Z tohoto důvodu v současně publikovaných pracích častokrát chybí kvalitně zpracovaný historický kontext.

Za základní dílo lze obecně považovat publikaci *Dějiny kriminalistiky* Jiřího Strause a Františka Vavery, která je zaměřena na celkový vývoj kriminalistiky se zaměřením na důležité milníky jejího historického vývoje. Nicméně dle autorčina názoru je kniha z pochopitelných důvodů souhrnným kompilátem již dříve publikovaných informací jiných autorů, a nelze tak pochybovat o její užitečnosti. O její originalitě však ano. Z tohoto důvodu bakalářská práce knihu nevyužívá jako jeden z primárních zdrojů informací. V nevelkém množství dalších dostupných zdrojů nejrůznějšího rozsahu a kvality lze za nejprínosnější považovat jak české, tak cizojazyčné odborné články. Na tomto místě je nutné vyzvednout zejména třídílný článek *Dějiny daktyloskopie*, který podle knihy Roberta Heindla *System und Praxis der Daktyloskopie und der sonstigen technischen Methoden der Kriminalpolizei* (1927) a její první části *Geschichte der Daktyloskopie* zpracoval Bohuslav Němec. Článek shrnuje celkový vývoj znalostí o otiscích prstů od nejstarší prehistorické doby po první světovou válku. Za neméně podstatný lze považovat také soubor článků, které byly pod názvem *Osobnosti světové kriminalistiky* publikovány v Kriminalistickém sborníku. Autor Michal Dlouhý

v krátkých medailoncích, které byly pro autorku zásadní zejména v kapitolách věnovaných „mužům daktyloskopie“, čtenáře seznamuje s životy významných osobností kriminalistiky. Z cizojazyčných článků je poté nutné vyzdvihnout zejména články od Harolda Cumminse, Raimonda Blaina Fosdicka, Cyrila Johna Polsona a Johna Edgara Hoovera (viz Seznam použitých zdrojů), které se ve své délce velice detailně zabývají otázkami historického vývoje daktyloskopie a kriminalistické identifikace obecně. Dalším zdrojem, o který se bakalářská práce opírá ve všech svých částech, je webový portál *Kriminalistika.eu* Miloslava Jedličky zpracovaný jako virtuální muzeum kriminalistiky, které autorka považuje za nejužitečnější zdroj informací o zločinu a systematickém boji proti němu. Stránky *Kriminalistika.eu* byly coby kvalitní zdroj vybrány Národní knihovnou ČR jako součást českého kulturního dědictví, což autorku vzhledem ke kvalitě webu nijak nepřekvapuje.

Velký přínos pro vznik bakalářské práce představovaly také knihy *Šach zločinu* Wolfganga Wehnera a *Století detektivů* Jürgena Thorwalda, které se zde autorka, vzhledem k jejich obdobné povaze, rozhodla uvést společně. Obě knihy velmi přístupně, ne-li poutavě, představují světový vývoj kriminalistiky od jejích počátků, které lze najít ve Wehnerově díle, až po hutný, téměř encyklopedický přehled informací o počátcích moderní kriminalistiky v knize Jürgena Thorwalda. Velmi cenným zdrojem byla též monografie Simona Cola *Suspect Identities. A History of Fingerprinting and Criminal Identification*, kterou lze považovat za jednu z nejlepších přehledových studií daného tématu. Pozoruhodným doplněním celkového přehledu byl poté spisek *Daktyloskopie, Cheiroskopie, Podoskopie* Václava Noska, ke kterému bylo ovšem nutno, vzhledem k období jeho vydání (1947), přistupovat velmi kriticky. Z další odborné literatury je poté zapotřebí jmenovat především knihu *Kriminalistika* od Jana Musila, která zachycuje všechny podstatné části systému kriminalistické nauky. V rámci této bakalářské práce byla kniha využita zejména v částech obecného seznámení s tématy moderní kriminalistiky a daktyloskopie.

Nezanedbatelný přínos pro předkládanou bakalářskou práci měly též některé historické literární prameny, které se ukázaly být zásadními pro zodpovězení otázky či sporu ohledně prvenství ve věci identifikace podle otisků prstů. A to zejména původní díla Francise Galtona, Henryho Fauldse a Williama Herschela. Za podstatnou lze považovat skutečnost, že průkopník daktyloskopie Francis Galton ve své knize *Finger Prints* veřejně přiznal prvenství ve věci daktyloskopie Williamu Herschelovi. Dalším velmi zajímavým literárním pramenem se ukázal být spisek *Staročeský rukohled*

a novočeský rukozpyt od českého kulturního historika přelomu 19. a 20. století Čeňka Zírta. Kniha (svým rozsahem nevelká) v sobě nese pozoruhodný doklad soudobého pohledu na ustavující se daktyloskopii s obsáhlým přihlédnutím na vnímání otisků prstů v lidové kultuře.

Pro tuto práci velmi podstatným se ukázalo být také prostudování některých vydaných pramenů, a to zejména oficiálního zápisu finálních akt I. Mezinárodního policejního kongresu konaného v Monaku v roce 1914, na kterém bylo rozhodnuto o mezinárodním užití daktyloskopie jako výhradního prostředku identifikace. Pro tuto práci byl využit zejména zápis přednášky Archibalda Reisse, ve které veřejně podpořil užívání daktyloskopie. Svá tvrzení opřel o výtky, které vznesli zastánci otisků prstů proti staršímu doposud rozšířenému antropometrickému systému. Dalším přínosným pramenem se ukázal být zápis z výslechu vyšetřovaného Adolfa Becka, jehož případ velkou měrou podpořil úsilí o zapojení nové identifikační metody daktyloskopie do kriminalistické praxe. Záznam dopomohl autorce k vyvrácení drobných nepřesností, které se vyskytovaly v dostupných zdrojích. V poslední řadě je nutné zmínit využití dobových periodik, které dotvořily celkový pohled na počáteční léta užití daktyloskopie, zejména v rámci chápání jejích mezí, nedůvěry veřejnosti vůči jejímu využití v praxi a následné proměny v obecně uznávanou metodu. Autorka předpokládala nalezení zajímavých informací, a proto prohledala desítky tehdejších populárních periodik, která v článcích až bulvárního charakteru skutečně obsahovala velice užitečné informace dokreslující celkový pohled na období ustavující se daktyloskopie. Nalezené informace doposud nejsou obsaženy v žádné soudobé práci týkající se daného tématu. Pro představu je možné zmínit zajímavý článek v lidovém deníku *Večer* s názvem *Číňané po prvé používali daktyloskopie*, nebo článek s názvem *Metoda Sherlocka Holmese obvinila nevinného* s podtitulem *Zatčen, protože zařukal na okno své dívky*, který se objevil v Národních listech.

Autorka na závěr považuje za nutné objasnit terminologii, která je v práci využívána. V textu se často vyskytuje termín „moderní daktyloskopie“, kterým autorka rozumí daktyloskopii od doby, kdy byly objeveny základní principy daktyloskopie, a ve kterém začal být alespoň jeden z těchto principů prakticky užíván. Konkrétně jde o období od poloviny 19. století do nynější doby, kdy je daktyloskopie již dlouhodobě ustanovenou moderní metodou kriminalistické praxe.

1 Kriminalistika a její počátky

Kriminalistiku lze v nejobecnějším slova smyslu vnímat jako vědní disciplínu, která se zabývá odhalováním, vyšetřováním a prevencí trestné činnosti za použití speciálních důkazních prostředků. Počátky vzniku moderní vědecké kriminalistiky lze hledat na přelomu 19. a 20. století, kdy docházelo k soustavnému rozvoji věd napomáhajících k identifikaci osob, jakými jsou například antropologie, balistika nebo daktyloskopie. Do této doby soudnictví v otázce trestního práva záviselo na poměrně malém množství důkazních prostředků, které ne vždy dokázaly přispět k úspěšnému dopadení a usvědčení pachatele. Dalším z negativních důsledků, který s omezeným množstvím důkazních možností přímo souvisí, byl růst hodnoty výpovědí zejména u osob obžalovaných. Středověká inkviziční justice považovala doznání za klíčový důkaz, k jehož dosažení bylo používáno všech dostupných metod, práva útrpného nevyjímaje.¹ Tato zvláštní metoda vyšetřování, která si v přibližně 4000 letech historie vyžádala mnoho obětí, má svůj původ u národů Středozevního moře. V případech, ve kterých neexistovali přímí svědci, bylo náročné dokázat zločinci vinu, pokud tedy nebyl ochotný se přiznat. V tomto směru je nutné připomenout, že v tehdejší době očekával provinilce trest smrti za daleko menší prohřešky než dnes. Proto bylo přiznání do protokolu ne příliš lákavým východiskem. Nelze tvrdit, že by se již tehdy civilizované národy přikláněly k popravám bez prokázané viny, ale platil obecný názor, že je možné mučením získat od souzeného pravdu. Tento omyl, který vtiskl svou tvář středověkým kriminálním procesům, se v běžné policejní praxi zachoval až daleko do novověku. Vzhledem ke skutečnosti, že práva útrpného bylo užíváno jako výhradní metody kriminálního vyšetřování bylo téměř nemožné, aby se k objasňování zločinů prosadily jiné kriminalistické metody.² Wolfgang Wehner se ve své knize přiklání k názoru že „*středověk, který podle klasického dělní na dějinné epochy končí rokem 1500, trvá v kriminální historii až pozdě do 18. století*“.³

Výše zmiňovaný dynamický rozvoj věd přelomu 19. a 20. století ovlivnil kriminalistiku v rozhodujícím měřítku. Zpřístupnil nové metody a poznatky, které mohly být využity v boji se zločinem, a které umožnily vznik nových důkazních prostředků a zdokonalení prostředků tradičních.⁴ Interdisciplinární způsob práce poté napomohl

¹ MUSIL, Jan a kol., *Kriminalistika*, Praha 1994, s. 9; WEHNER, Wolfgang, *Šach zločinu*, Praha 1969, s. 29.

² WEHNER, s. 16, 36.

³ Tamtéž, s. 37.

⁴ MUSIL, s. 9.

efektivnímu využití metod a znalostí jiných vědeckých oborů, jakými jsou například anatomie, antropologie, genetika atp., jejichž poznatky bylo nutné přetvořit v nové speciální metody⁵ upotřebitelné v boji s kriminální činností. Proces šetření trestných činů se tím mohl racionalizovat a postupně proměnit v moderní vědeckou disciplínu s širokou společenskou funkcí,⁶ která v každodenním životě napomáhá k poznání, prevenci a v návaznosti na to také k potírání kriminality.

1.1 Předmět kriminalistiky a její místo v systému věd

Na základě poznatků ve sféře klasifikace věd dnes převládá názor, že kriminalistika je samostatným oborem,⁷ který má svým interdisciplinárním charakterem blízko nejen k vědám společenským (určující je zejména blízký vztah k právním disciplínám),⁸ ale ve velké míře také k vědám přírodním a technickým, jejichž poznatky, jak již bylo řečeno, využívá a přetváří. Z vědních oborů, které se zabývají trestnou činností má kriminalistika nejbližší ke kriminologii, se kterou se v některých objektech zkoumání, např. osobnosti pachatele, způsobech páchaní trestných činů atd., shodují.⁹ Mnoho společných aspektů má kriminalistika společných také s viktimologií,¹⁰ penologií,¹¹ penitenciaristikou¹² a forezními disciplínami jakými jsou například soudní lékařství, soudní chemie, soudní psychologie atp.¹³

Moderní kriminalistika zkoumá dvě oblasti objektivních zákonitostí, které vytváří její předmět. Kriminalistická literatura je definuje takto: 1. Zákonitosti vzniku, trvání a zániku stop a jiných kriminalisticky relevantních informací i spáchaných trestních

⁵ Dle Noskovy definice je identifikační metoda v kriminalistice způsobem, jakým lze ztotožnit dva stejnorodé identifikační prostředky (část identifikovaného předmětu vykazující dostatečné množství individuálních znaků) a tím také prokázat totožnost. Podle metody je možné rozeznávat identifikaci taktickou, při které je zapotřebí poznávacího svědka, a identifikaci technickou, při které jsou potřeba pouze dvě stejnorodé části identifikovaných osob nebo předmětů (např. obrazce papírných linií, písmo, fotografie apod.) viz NOSEK, Václav, *Daktyloskopie, Cheiroskopie, Podkoskopie*, Kroměříž 1947, s. 7.

⁶ *Kriminalistika*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–28–06]. Dostupné z: https://kriminalistika.eu/menu/kr_obory0.html

⁷ *Kriminalistika*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–28–06]. Dostupné z: https://kriminalistika.eu/menu/kr_obory0.html

⁸ Podstatný je vztah kriminalistiky k trestnímu právu procesnímu, ke kterému má z právních disciplín nejbližší, a které opravuje postup orgánů činných v trestním řízení. Dále také vztah k trestnímu právu hmotnému a ke správnímu právu.

⁹ MUSIL, s. 11.

¹⁰ Viktimologie je kriminalistické odvětví, které se zabývá oběťmi trestných činů.

¹¹ Penologie je součástí právní vědy, která se zabývá výkonem trestu, účinnostmi různých druhů trestů, prevencí atp.

¹² Penitenciaristika neboli vězeňství je oblastí penologie zkoumající účinnost trestu nepodmíněného odnětí svobody.

¹³ MUSIL, s.12.

činech; 2. Zákonitosti nalézání, shromažďování, dokumentace a zkoumání stop a jiných kriminalisticky relevantních informací o spáchaných trestných činech.¹⁴ Na jejich základě poté kriminalistická věda vytváří systém metod pro účelný boj s kriminalitou. Jak je patrné z citované definice, jedním z neodmyslitelných a klíčových pojmů je stopa, kterou lze chápat jako hlavní zdroj informací o trestném činu, a která se vyznačuje velkou rozmanitostí a variabilitou. Je také základním východiskem poznávání při objasňování a vyšetřování trestných činů.¹⁵

¹⁴ MUSIL, s. 9; STRAUS, Jiří, VAVERA, František a kol., *Dějiny kriminalistiky*, Plzeň 2012, s. 14.

¹⁵ MUSIL, s. 9.

2 Moderní kriminalistická daktyloskopie

Kriminalistická daktyloskopie je jednoduchou a rychlou metodou individuální identifikace osob na základě vnějších znaků a po antropometrii také druhou nejstarší vědeckou metodou využívanou ke kriminalistické identifikaci osob vůbec.¹⁶ Umožňuje bezpečné zjištění identity osob podle obrazců kožních papilárních linií, které se vyskytují na chodidlech a prstech nohou, a dlaních a prstech rukou každého člověka¹⁷ (na jiných částech těla nejsou tyto linie vytvořeny).¹⁸ Tyto linie vytváří souvislé reliéfy, které se tvarují do smyček a spirál, tzv. dermatoglyfů měřících přibližně 0,1–0,4mm do výšky a 0,2–0,7mm do šířky.¹⁹ Linie se také vzájemně přerušují, spojují a kříží, a tím vytváří pro člověka typické znaky. Kromě normálních základních tvarů papilárních linií jsou známy také zvláštní znaky tzv. markanty (Příloha č. 2). Rozložení těchto drobných nepravidelností ve vedení papilárních linií je pro každého člověka jedinečné, díky čemuž daktyloskopie umožňuje zcela jednoznačnou identifikaci.²⁰ Kriminalisticky významným faktem je také to, že papilární linie jsou vytvořeny již na končetinách novorozenců, u kterých vznikají ve 4. měsíci těhotenství matky a přetrvávají častokrát dny až týdny po smrti člověka.²¹ Díky této skutečnosti je daktyloskopie schopna využít obrazce k identifikaci jak žijících zločinců, tak také ke ztotožnění neznámých mrtvol.²²

Daktyloskopie je založena na třech základních fyziologických zákonitostech, které jako první formuloval Francis Galton: „1. Na světě neexistují dva lidé, kteří by měli naprosto shodné obrazce papilárních linií.“²³ Ze statistického hlediska je pravděpodobnost shody tak malá, že je pro kriminalistiku a její praxi zanedbatelná. „2. Obrazce papilárních linií jsou po celý život člověka relativně neměnné.“²⁴ Skutečnost, že celková kresba papilárních linií zůstává od narození po smrt člověka relativně stejná byla jednoznačně prokázána, nicméně během života dochází například ke

¹⁶ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–3–07]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

¹⁷ MUSIL, s. 98.

¹⁸ Nosek ovšem podotýká, že je nutné dále rozlišovat také cheioskopii jako zvláštní nauku o kožních papilárních liniích na dlaních, a podoskopii jako nauku o obrazcích papilárních linií na chodidlech lidských nohou.

¹⁹ NOSEK, s.14

²⁰ MUSIL s. 98; NOSEK, s. 15.

²¹ MUSIL s. 99; VICHLENDÁ, Milan, *Kriminalistika*, Karviná 2011, s. 69; Nosek s. 19; Přítomnost, 23. 4. 1930,7/16.

²² *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–8–07]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

²³ MUSIL, s. 98; THORWALD, Jürgen, *Století detektivů. Cesta a dobrodružství kriminalistiky*, Praha 1967, s.81.

²⁴ MUSIL, s. 99; THORWALD, s. 81.

zvýraznění obrazců, nebo ke vzniku změn v důsledku poranění.²⁵ „3. *Papilární linie jsou neodstranitelné, pokud není zničena zárodečná vrstva kůže.*“²⁶ Důkazy této skutečnosti jsou založeny na výsledcích relativně nevybíravých pokusů, které si kladly za cíl odstranění obrazců papilárních linií jak obroušením, opařením, tak také poleptáním, odříznutím atd. Nejrozsáhlejší pokusy v tomto oboru podnikali američtí gangsteři začátkem 30. let 20. století, kdy zločinnost ve Spojených státech dosáhla svého vrcholu. Především pašováním alkoholu si dokázali získat finance, díky kterým byli schopni zaplatit i ty nejnákladnější operace k zastření své pravé identity.²⁷ Navzdory tomu po době, která byla nezbytná pro zhojení poranění, se na povrchu kůže objevily obrazce papilárních linií ve stejném vzhledu, který měly před úrazem.²⁸ Při zákroku, kdy došlo k narušení nebo úplnému odstranění rohové vrstvy kůže, zůstali obrazce papilárních linií stále uloženy v zárodečné vrstvě kůže. Kladný výsledek měly jen ty pokusy, které vedly ke zničení oné zárodečné vrstvy kůže (Příloha č. 3) a k tvorbě hlubších jizev.²⁹ Avšak tyto deformity mnohdy vytvářející ještě specifičtější a individuálnější vzhled obrazců napomáhají k identifikaci člověka minimálně stejnou měrou jako obrazce nepoškozené.³⁰ Je ovšem nutné poznamenat, že tuto zákonitost, jež byla ve velké míře ověřována v první polovině 20. století, nezmiňují některé zdroje staršího data. Například článek z časopisu *Přítomnost*, pojednávající o historii daktyloskopie, v tomto kontextu obsahuje tvrzení, že je daktyloskopie vědou založenou na dvou základních fyziologických skutečnostech.³¹ Dnešní moderní daktyloskopie je nicméně vědou založenou na 3 základních postulátech, díky kterým pronikla plně do kriminalistiky a po antropometrii převzala roli jedné z hlavních metod kriminalistické identifikace.

Stoupající kriminalita 80. a 90. let minulého století si vyžádala řešení za pomoci moderních technologií a internetu, které dnes více než jindy přispívají ke zrychlení a usnadnění identifikace osob podle obrazců papilárních linií.

²⁵ MUSIL, s. 99; VICHLENDÁ, s.69.

²⁶ MUSIL, s. 99; THORWALD, s. 81.

²⁷ WEHNER, s. 119.

²⁸ *Přítomnost*, 23. 4. 1930,7/16.

²⁹ NOSEK, s. 20.

³⁰ MUSIL, s. 99; VICHLENDÁ, s.69; POLSON, Cyril John, *Finger Prints and Finger Printing. An Historical Study*. In: *Journal of Criminal Law and Criminology* 41, 1951, 4, s. 496.

³¹ *Přítomnost*, 26. 3. 1930, 7/12.

3 Boj s kriminalitou v dobách minulých. Od nejstarších zločinů po vznik prvních detektivních sborů

Od počátků lidstva existují jedinci, kteří překračují mravní normy a zvyklosti ať už jde o primitivní společnosti nebo vyspělé státní útvary. Není možné najít období, které by bylo svou podstatou zbaveno všeho zlého či zločinného. Trestná činnost a lidské dějiny jsou spolu zkrátka neodmyslitelně spojeny, a proto nelze pochybit, pokud první trestné činy zařadíme do období vzniku prvotních zákonů a opatření namířených proti nim. Do této doby lze zařadit také ustanovení prvních strážců zákona.³² Je nutno říci, že lidstvo v boji proti zločinnosti vždy využívalo opatření odpovídající úrovni společnosti v té či oné době. Proto nejstarší rodová společenství policii neznala a ke své funkci ji nepotřebovala. Jedinec dokázal přežít pouze v kolektivu, jehož řádu se musel podřídít, pokud chtěl obstát v nemilosrdných podmínkách okolního světa. Pozdější proces vytváření větších sídlišť – měst a států, podpořil touhu po soukromém vlastnictví a ovlivnil tím i zrod práva. Lidský charakter se ruku v ruce se zrodem vlastnictví vyvíjel a přetvářel, probouzely se nové vlastnosti i charakterové vady. Chamtivost, závist a přehnané úsilí o zisk majetku se velkou měrou zasadili o prohloubení sociálních rozdílů, a rozmach kriminality v pravém slova smyslu. Na obranu proti porušování svých vlastnických práv nad majetky si lidé vytvořili právě instituci policie.³³ První vyšetřovací protokol světa, který obsahuje popis objasnění kriminálního případu pochází z roku 1100 před n. l. a byl sepsán v Egyptě za vlády faraona Ramesse IX. Archeologové ho našli zaznamenaný na svitcích objevených v 19. století v oblasti egyptského Vesetu. Tento první dochovaný případ v mnoha ohledech dokazuje, že policie byla již před 3000 lety schopna poměrně organizované a přesné práce.³⁴ V protokolu je zapsán případ osmi zlodějů, kteří se pod nátlakem vyšetřovatelů přiznali k vloupání do hrobky krále Sebekemsafa.³⁵

Bezpečnostní složky tedy existují od vzniku společenstev, jejichž členům záleželo na ochraně svých práv a etických norem. Naproti tomu instituce, která nesla dnešní název

³² ARNAU, Frank, *Oko zákona. Moc a bezmoc kriminální policie*, Praha 1998, s. 11; WEHNER, s. 7.

³³ ARNAU, *Oko*, s. 12,13; STRAUS, s. 21.

³⁴ WEHNER, s. 8; *Kriminalistika „včera dnes i zítra“ I*. In: VŠEHRD. Spolek Českých právníků [online], [cit. 2022-12-07]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/kriminalistika-vcera-dnes-a-zitra-i_9d0fad0e-050e-4231-99dc-ed1937a1bd58.

³⁵ WEHNER, s. 11.

„kriminální policie“ se v evropských dějinách poprvé objevila až na přelomu 18. a 19. století v době osvícenství. *Teorie společenské smlouvy* J. J. Rousseaua představovala důležitý filozofický předpoklad pro vznik moderních států. Arnau v tomto kontextu prohlásil, že „se člověk osvobodil, začal na sebe pohlížet jako na svobodnou bytost, a stát se tedy stal jeho dílem, jeho vlastnictvím, protože on a jeho bližní svobodně rozhodli o jeho ustanovení.“³⁶ Snahy policie o udržování práv a bezpečnosti jednotlivců tím byly povýšeny na snahy o ochranu státu jako celku. Za tímto účelem bylo potřeba vytvořit novou organizaci s jasně vymezeným posláním – kriminální policii. Za pravlast moderní kriminální policie lze považovat Anglii poloviny 18. století, kdy britský prozaik, dramatik a smírčí soudce³⁷ Henry Fielding založil v Londýně první detektivní sbor kriminální historie a zahájil tak systematický boj proti zločincům.³⁸

V roce 1737 byl britským parlamentem přijat zákon, na jehož základě byla v roce 1750³⁹ vytvořena první státem financovaná skupina strážců zákona,⁴⁰ jejichž velitelem se stal právě Henry Fielding. Když ve svých pětácti letech z funkce odstoupil, byl nahrazen svým bratrem Johnem Fieldingem, který se po vzoru svého bratra stal velkým a vlivným kriminalistou. V Bow street „vládl“ mezi lety 1754 až 1779.⁴¹ Původní kanceláře „Mužů pana Fieldinga“ stály na místě bývalého „Skotského dvora“,⁴² ale v prosinci roku 1748 se přestěhovali do blízkosti smírčího soudu na Bow Street, kde vznikla jejich oficiální úřadovna. Podle názvu ulice, která byla donedávna tradičním sídlem policejního soudu, byl sbor nazýván Bow Street Runners.⁴³ Byli oficiálním policejním oddílem až do roku 1843, ve kterém je nahradil nedávno vzniklý Scotland Yard.

³⁶ ARNAU, *Oko*, s.14.

³⁷ Smírčí soudce provozoval svůj úřad jako čestnou funkci, díky které mohl vykonávat ve svém přiděleném okrese funkci vyšetřujícího soudce pro větší zločiny a trestního soudce pro přestupky menší důležitosti.

³⁸ ARNAU, *Oko*, s.15; STRAUS, s. 29.

³⁹ WEHNER, s. 51.

⁴⁰ V dostupné literatuře se jejich počet mění. Wehner Wolfgang zmiňuje, že po založení Henrym Fieldingem byl utvořen detektivní oddíl ze šesti nebo sedmi mužů, bývalých konstáblů. Tento oddíl byl později ve funkci Johna Fieldinga reformován a přetvořen ve větším počtu. Kučerová tuto problematiku ve své knize značně zjednodušuje. Vznik první detektivního oddílu světa sice obdobně datuje do roku 1750, nicméně tvrdí, že po založení došlo relativně záhy k vytvoření skupiny 68 mužů. Tento zjednodušující přístup v konečném důsledku vytváří klamné závěry, které mohou působit matoucím dojmem. Kniha *Oko zákona* Franka Arnaua poskytuje odpověď na tuto otázku. Arnau píše, že teprve nástupce Johna Fieldinga, Sampson Wright vytvořil první 68člennou neuniformovanou noční pochůzkovou jednotku.

⁴¹ WEHNER, s. 52.

⁴² Kanceláře této policie byly umístěny do budovy číslo 4 ve východní části čtvrti Whitehall, jejíž zadní trakt směřoval do dvora, který se nazýval Scotland. Původně se jednalo o sídlo skotských králů při jejich návštěvách Westminsteru, avšak později bylo místo využito sborem Scotland Yard, který i přes pozdější stěhování, své jméno dodnes odvozuje právě od „Skotského dvora“. Viz KUČEROVÁ, Sylvie, KUČERA, Vladimír, *Z dějin zločinu a trestu*, Bratislava 1970, s. 8.

⁴³ WEHNER, s. 51; ARNAU, *Oko*, s. 14; KUČEROVÁ, s. 11.

Na britské úspěchy roku 1810 navázal Eugène Francois Vidocque, který stál u zrodu pařížského sboru Sûreté. Vidocquův životopis byl až do roku 1810 protikladem všech ideálů, které o způsobu života policejního úředníka (natož vedoucího kriminální policie) panovaly. Jeho život byl až do jeho 35 let sérií románových příhod. I přesto, že se narodil jako syn pekaře, s otcovou prací neměl nikdy nic společného. Za svůj život vyzkoušel mnoho povolání. Stal se námořníkem, vojákem, loutkářem, ale později také trestancem na galejích a konečně uprchlíkem z vězení. Dlouhá léta žil ve vazbě společně s nejhroššími zločinci. V roce 1799 se mu podařilo z vězení utéct naposledy. Avšak neustálé napětí, které ho provázelo po následujících deset let, ve kterých mu vyhrožovali bývalí spoluvězni prozrazením, v něm vzbudilo k bývalým společníkům zášť a dovedlo ho k rozhodnutí obrátit se na policejní prefekturu s nabídkou svých nemalých znalostí z prostředí zločinu.⁴⁴ Vidocque ve svých pamětech zaznamenal trpký poznatek z oněch deseti let podzemní existence: „*Bylo mi jasné, že jako propuštěný trestanec jsem měl pouze volbu být zrazen, nebo stát se sám zrádcem.*“⁴⁵ Tím začala pro Vidocqua nová životní etapa, díky které se zapsal do historie.

Sbor Brigade de sûreté začínal pouze se čtyřmi muži, kteří byli všichni bývalí trestanci. Ještě v roce 1812 se však jejich skupina, která měla své kanceláře v tmavém nevzhledném domě číslo 6 v ulici Petite Rue Sainte Anne,⁴⁶ rozrostla na 6 členů a později v roce 1817 na 12.⁴⁷ Vidocquovy metody, fenomenální paměť, rozsáhlé znalosti zločineckého podzemí a také svého času opodstatněný názor, že nejlépe mohou zločince odhalit jiní zločinci, byly základem nevídaného a zarážejícího úspěchu. Jeho recept byl přesto jednoduchý.⁴⁸ Zněl: „*Musíte je přistihnout při činu.*“⁴⁹ Skutečně to byla jediná z metod, kterou mohli docílit úspěchu. V této době neexistovaly vědecké prostředky k usvědčení zločinců, a proto nezbývalo, než je přistihnout při činu anebo z nich doznání dostat podvodem a lstí. A právě v tom byl Vidocque opravdovým přeborníkem.⁵⁰ Ročně

⁴⁴ THORWALD, s. 11.

⁴⁵ WEHNER, s. 59.

⁴⁶ Literatura se ani v této informaci neshoduje. Z textu Kučerové i Wehnera lze vyvodit, že své kanceláře měla Sûreté na této adrese již od svého založení, Arnau toto datuje až do roku 1818, kdy měl Vidocque získat se svými muži vlastní služebnu.

⁴⁷ Dostupná literatura se opět v počtech členů liší. Kučerová tvrdí, že se skupina zanedlouho rozrostla na 28 členů. O tomto žádný ze zdrojů nehovoří. Wehner zmiňuje 6 členů v roce 1812 a 12 členů 5 let po založení brigády v roce 1817, v čemž se shoduje s autorem Šachu zločinu Jürgenem Thorwaldem, který tvrdí totéž.

⁴⁸ ARNAU, *Oko*, s. 126; KUČEROVÁ, s. 28; WEHNER, s. 63.

⁴⁹ WEHNER, s. 64.

⁵⁰ Tamtéž, s. 64; ARNAU, *Oko*, s. 126.

si sbor na konto připsal více než 800 zatknutí.⁵¹ Tím se Eugène Francois Vidocque stal mezi zločinci v Paříži nejnenáviděnějším a zároveň nejobávanějším mužem své doby.

V roce 1829 na základě Peelova policejního zákona (zákon o jednotném velení pro všechny nezávislé policejní síly) v Anglii vznikl první státní centralizovaný policejní sbor – Scotland Yard.⁵² V období, které následovalo po založení sboru se postupně vytvářel štáb. Dostupné zdroje se shodují na tom, že byl složen z 5 civilních úředníků, 8 superintendantů, 20 inspektorů, 88 seržantů a 895 konstáblů,⁵³ kteří byli za svou službu odměňováni jednou librou za týden. Dne 7. prosince 1829 tedy do ulic Londýna vpochodovalo více než tisíc nových, jednotně oblečených policistů, kteří se rozešli po policejních stanicích rozmístěných po celém Londýně.⁵⁴ Do roku 1857 se londýnská policie rozrostla na 6 640 členů, přičemž jeden policista připadal na 446 obyvatel.⁵⁵

3.1 Kriminalistika moderní vědeckou disciplínou

Počátky moderního boje s kriminalitou byly nadále i přes mnohé snahy spojeny se stálým a vytrvalým růstem zločinnosti.⁵⁶ Rozvoj industrializace v 19. století, a v návaznosti na to také růst počtu obyvatel měli na tuto skutečnost podstatný vliv, neboť ruku v ruce s nimi přicházel kromě pokroku a zlepšení životních podmínek také značný úpadek mravů.⁵⁷ Docházelo i ke změnám v metodách práce zločinců, ve kterých se začal odrážet rozvoj techniky a přírodních věd. Na řadu se dostávaly nové, neustále se zdokonalující moderní nástroje a pomůcky, v mnohých ohledech předstihující ty, které využívala pro svou práci policie.⁵⁸ Boj s tímto negativním sociálním jevem byl ztěžován skutečností, že do konce 19. století neexistoval žádný ucelený systém přípravy odborníků – policejních úředníků a soudců. Zkušenosti tohoto druhu získávali v té době vyšetřující úředníci pouze na základě vlastní praxe, což bylo v dané situaci značně nedostatečné. Na absenci nauky o možnostech boje se zločinem se ve své době narazil i rakouský profesor a soudce Hans Gross, který je v evropské části označován za „otce

⁵¹ KUČEROVÁ, s. 28.

⁵² WEHNER, s. 70; KUČEROVÁ, s. 12; ARNAU, *Oko*, s. 157; STRAUS, s. 30.

⁵³ KUČEROVÁ, s. 12; *Scotland Yard*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–23–07]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/policie/skotland.htm>

⁵⁴ *Scotland Yard*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–23–07]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/policie/skotland.htm>; STRAUS, s. 30.

⁵⁵ ARNAU, *Oko*, s.158.

⁵⁶ Plzeňský obzor, 8.7. 1908, [?]/78.

⁵⁷ Viz literární díla *Kulička* (Guy de Maupassant), *Nana*, *Zabiják* (Émile Zola)

⁵⁸ THORWLAD, s.15.

kriminalistiky“ pro svůj výzkum týkající se toho tématu.⁵⁹ Při své práci kriminalisty a vyšetřujícího soudce v oblasti Horního Štýrska byl nucen věnovat se zločinům všech druhů, díky čemuž si uvědomil absenci pomůcky, která by v sobě zahrnovala jak teoretické, tak i praktické znalosti z oboru vyšetřování. Vyšetřující soudci se s nedostatkem informací o technických, vědeckých i psychologických pomůckách museli vypořádat sami, přičemž ani právnické vzdělání jim v tomto ohledu pomoci příliš nemohlo.⁶⁰ Gross se ovšem nezajímal pouze o kriminalistiku a trestní právo. Svě vědomosti začal doplňovat o studium přírodních i technických věd a stejnou pozornost věnoval také studiu prací Alphonse Bertillona, Williama Herschela nebo Francise Galtona.⁶¹ Roku 1893 vydal svou nejslavnější publikaci *Příručka pro vyšetřující soudce (Handbuch für Untersuchungsrichter / Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik / Hanbuch der Kriminalistik)*,⁶² která byla prvním publikovaným dílem svého druhu. V příručce poprvé použil termínu „kriminalistika“. Text poskytl vyšetřovatelům teoretické základy oboru a systematický přehled technických a vědeckých možností, které mají ke své práci k dispozici.⁶³ V roce 1897 založil časopis *Archiv pro kriminální antropologii a kriminální statistiku*, ve kterém publikoval nejnovější vědecké poznatky relevantní pro kriminalistiku. Významným rokem pro dějiny vědecké kriminalistiky byl rok 1912, ve kterém došlo k založení kriminalistického ústavu na univerzitě ve Štýrském Hradci, jenž se stal první institucí svého druhu na světě.⁶⁴ Wolfgang Wehner ve své knize Grossův přínos popsal slovy: „*Bertillon, Lombroso, Herschel, Galton, Henry a mnoho jiných dodalo stavební kameny k budově, na kterou nyní Gross posadil jakousi střechu. S ním skončil definitivně věk detektivů. Na jeho místo nastoupilo vědecké kriminální vyšetřování.*“⁶⁵

⁵⁹ DLOUHÝ, Michal, *Osobnosti světové kriminalistiky. Část 9.* In: Kriminalistický sborník 38, 1994, 10, s. 446; *Kriminalistika „včera dnes i zítra“ I.* In: VŠEHRD. Spolek Českých právníků [online], [cit. 2022–8–08]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/kriminalistika-vcera-dnes-a-zitra-i_9d0fad0e-050e-4231-99dc-ed1937a1bd58; STRAUS, s. 21, 89.

⁶⁰ WEHNER, s. 133, 134; THORWALD, s. 56, 55.

⁶¹ DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 9.*, s. 446.

⁶² STRAUS, s. 94, 95.

⁶³ DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 9.*, s. 446.

⁶⁴ Tamtéž, s. 447; STRAUS, s. 90; WEHNER, s. 136.

⁶⁵ WEHNER, s. 134.

4 Kriminalistická identifikace osob. Od antropometrie k daktyloskopii

Dějiny kriminalistiky jsou ve své podstatě historií kriminalistických metod. Hledání metody schopné bezchybné identifikace osob proto bylo jednou z hlavních nesnází kriminalistiky v zásadě po celou dobu její existence.⁶⁶ Již od dob nejstarších civilizací byly rozdíly v oblékání různých společenských vrstev jasně definovány, a vzhledem k absenci jiných způsobů identifikace se uchýlovalo také k cejchování zločinců a otroků.⁶⁷ Určování totožnosti osob podle vnějších znaků je proto nejstarší metodou identifikace, která dle Musilovy definice vychází z předpokladu, že „není možné, aby existovali lidé, kteří by měli naprosto stejné morfologické a metrické znaky, tj. aby se stejný souhrn těchto znaků vyskytoval u dvou nebo více osob“.⁶⁸ Vnější znaky, které člověka individualizují a odlišují od ostatních jedinců lze dělit na dynamické, které se projevují při pohybu člověka a zahrnují v sobě projevy jakými jsou například mimika, gestikulace nebo styl chůze, a na znaky statické, které jsou zřetelné ze stavby těla člověka. Klíčový význam pro kriminalistickou identifikaci mají zejména znaky hlavy a obličeje.⁶⁹ Podstatou vnější identifikace osob je tedy zkoumání a popisování relativně stálých vnějších znaků jedince a jejich využití při pátrání po osobách nebo při zjišťování totožnosti neznámého.

Nejstarším způsobem upotřebení vnějších znaků v rámci kriminalistické identifikace bylo využití paměti jednotlivých policistů.⁷⁰ To ovšem mělo svůj výrazný nedostatek. Identifikace na základě paměťové stopy mohla být využita pouze policistou, který se s hledaným osobně setkal a spočívala pouze na pozorovacích schopnostech detektivů.⁷¹ Jiná možnost spočívala v přímém spojení se zločinci, kteří uměli těžít ze svých styků jak s policisty, tak se svými kumpány.⁷² Jako výrazně účelnější způsob identifikace na základě vnějších znaků se ukázala metoda vytvořená francouzským policejním úředníkem a antropologem Alphonsem Bertillonem,⁷³ která byla po něm

⁶⁶ WEHNER, s. 83; HOOVER, John Edgar, *Criminal Identification*. In: *The American Journal of Police Science* 2, 1931, 1, s. 8.; STRAUS, s. 22.

⁶⁷ HOOVER, s. 8.

⁶⁸ MUSIL, s. 96.

⁶⁹ Tamtéž, s. 96.

⁷⁰ HOOVER, s. 8.

⁷¹ MUSIL, s. 96.

⁷² THORWALD, s. 16.

⁷³ Bertillon vstoupil roku 1879 do služeb francouzské policie na pozici pomocného písaře. Tento rok je také obecně považován za rok zrodu první identifikační metody a tím také moderní kriminalistiky. Nicméně do

pojmenována bertillonáž.⁷⁴ Bertillonův systém měření těla k identifikaci jednotlivců se stal první použitelnou metodou individuální identifikace zločinců, která nahradila tehdejší postupy závislé na schopnostech a znalostech vyšetřovatelů. Byla přijata policejními odděleními v téměř každé civilizované zemi, přičemž nová oddělení bertillonáže byla považována za známku moderní policejní organizace.⁷⁵ Systém spočíval v měření jednotlivých částí lidského těla a zavádění naměřených údajů do identifikačních karet, díky kterým bylo během několika minut možné zjistit, zda jsou míry zatčeného již registrovány či nikoli.⁷⁶ Bertillon na základě výzkumu předpokládal, že se obvody lebek a délky některých kostí u dospělých osob nemění. Ve svém konečném vyjádření nového systému měření setrval na přeměřování jedenácti měr. Dostupné zdroje je shodně zmiňují takto: „1. výšky těla ve stoje, 2. výšky těla v sedě, 3. šířky rozpětí v pažích, 4. délky hlavy, 5. šířky hlavy, 6. délky pravého ucha, 7. šířky pravého ucha, 8. délky prostředníku levé ruky, 9. délky prsteníku levé ruky, 10. délky předloktí levé ruky, 11. délky levého chodidla.“⁷⁷ Antropometrie se poté uplatnila zejména v případech zločinců, kteří již měřením prošli. Až později při existenci dostatečného množství karet se stala metoda využitelnou i při identifikaci mrtvol se zločinnou minulostí. Ale ani velké množství karet nedokázalo vyřešit jeden z hlavních problémů této metody. Při stále rostoucí kriminalitě se zvětšoval počet zločinců, kteří se dostávali do sporu se zákonem opakovaně. Jestliže by po každém zatčení přiznali své skutečné jméno a také zločiny, které tu či jinde spáchali, bylo by vše v pořádku. Nicméně to se od kriminálních očekávat nedalo, a tak ve stále větší míře docházelo k přivlastňování si falešných jmen a ke změnám zevnějšku s cílem utajit svou identitu. Dalším výrazný nedostatek lze spatřovat v problematičnosti přesného měření jednotlivých částí těla. Metoda nebyla uplatnitelná na děti, u kterých se tělesné míry v průběhu dospívání mění, a ani na ženy, u kterých bylo přesné měření znemožněno dlouhými vlasy. Tento problém ve své době uznal i Bertillon, který sám později opatroval složky dětí a žen otisky prstů. Využíval ovšem svůj vlastní klasifikační

konce 19. století se dá hovořit pouze o jejích počátcích. Až díky osobnosti Hanse Grosse je možné o kriminalistice hovořit jako o vědecké disciplíně, která si za cíl klade systematický boj proti zločinnosti.

⁷⁴ MUSIL, s. 96; HOOVER, s. 9; STRAUS, s. 74; ARNAU, Oko, s. 133; COLE, Simon, *Suspect Identities. A History of Fingerprinting and Criminal Identification*, United States of America 2001, s. 32.

⁷⁵ FOSDICK, Raimond Blaine, *The Passing of the Bertillon System of Identification*. In: *Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology* 6, 1915, 3, s. 364; COLE, s. 32.

⁷⁶ THORWALD, s. 19.

⁷⁷ THORWALD, s. 18; NOSEK, s. 9; STRAUS, s. 77.

system otisků prstů,⁷⁸ který se pro pozdější daktyloskopickou identifikaci neuchytil.⁷⁹ Jak již bylo řečeno, sám Bertillon v jádře nedůvěřoval spolehlivosti své nové metody jako výhradního prostředku identifikace.⁸⁰ Ve svých měřeních chtěl dosáhnout mnohem větší jistoty, která by dokázala vyloučit možnost chyb a omylů. Bertillonůž absolutní identifikace sice nedosáhla, ale kriminalistickou praxi obohatila o jednu velice důležitou novinku. Větší přesnosti bylo totiž dosaženo doplněním karty o podrobný popis obličeje zločince – „portrait parlé“ neboli „mluvící obraz“⁸¹ a o technicky velice přesné fotografie zločinců, které byly zhotoveny shodným postupem. Později byly přikládány ještě „sektoriální snímky“, které kartu rozšířili o fotografie obličejových detailů. Do dnešní doby zůstala metoda snímání zločinců velice podobná té, kterou Bertillon vypracoval ve své metodě.⁸² Díky tomu je Alphonse Bertillon dodnes považován za průkopníka kriminalistické fotografie, která se jeho zásluhou stala klíčovou součástí kriminálního vyšetřování.⁸³ Konečného uznání, na které měl opodstatněný nárok, se mu ale dostalo až po pěti letech od prvního úspěchu, kdy byla 1. února 1888 oficiálně zřízena policejní identifikační služba, v jejímž čele stanul právě Bertillon.⁸⁴

Celá řada vědců se snažila na Bertillonův úspěch navázat svým vlastním výzkumem s cílem nalézt metodu dokonalé identifikace, která by svou podstatou vyloučila možnost chyby a záměny. Hledání takové metody se stalo jedním z hlavních problémů kriminalistiky.⁸⁵ Příkladem lze uvést německého lékaře Lewinsohna, který

⁷⁸ Až paradoxně může působit případ vraždy Josepha Reibela z října roku 1902, který se Bertillonovi podařilo objasnit právě pomocí otisků prstů. I přesto, že na ně Bertillon nedal a přiznával jim pouze pomocnou úlohu v kriminalistické identifikaci, byly hlavní příčinou úspěchu. Tato událost se stala mezníkem v dějinách kriminalistiky, kdy otisky prstů poprvé skrze odmítavého Bertillona usvědčily pachatele (V práci je jako nejstarší zmiňován případ z roku 1892, který se odehrál v Jižní Americe. Nelze ho ovšem považovat za mezník, jelikož státy Evropy nebraly v této době inovace z Nového světa příliš vážně). Je ale nutné zmínit, že ač většina zdrojů hovoří o Bertillonovi jako o odpůrci daktyloskopie, nelze tvrdit, že se všechny shodují. Článek od Roberta Heindla zpracovaný Bohuslavem Němcem s názvem Dějiny daktyloskopie naopak v jedné ze svých částí tvrdí, že byl Bertillon ke konci života zastáncem až horlivým propagátorem daktyloskopie.

⁷⁹ FOSDICK, s. 365; Z přednášky Archibalda Reisse na Mezinárodním policejním kongresu v Monaku 1914, [?], *Premier Congrès de police judiciaire internationale. Monaco, Avril 1914. Actes du Congrès*, Paris 1926, s. 40, 41; Plzeňské listy, 8.8. 1904, 40/179; Národní listy, 18.12. 1902, 42/346.

⁸⁰ WEHNER, s. 88.

⁸¹ FOSDICK, s. 364; Z přednášky Archibalda Reisse na Mezinárodním policejním kongresu v Monaku 1914, *Premier Congrès de police judiciaire internationale. Monaco. Avril 1914*, s. 40.

⁸² WEHNER, s. 88.

⁸³ Za zakladatele soudní fotografie je považován Rudolf Archibald Reiss. Jeho dílo *Kriminalistická fotografie (La photographie judiciaire)* z roku 1903 se stalo jednou ze základních učebnic kriminalistiky a doplnilo tak již existující *Příručku pro vyšetřující soudce (Handbuch für Untersuchungsrichter/Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik/Hanbuch der Kriminalistik)* profesora Hanse Grosse.

⁸⁴ *Louise Alphonse Bertillon*. In: *Kriminalistika.eu* [online], [cit. 2022–17–08]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/muzeumzla/bertillon/bertillon.html>; WEHNER, s. 90; COLE, s. 49.

⁸⁵ WEHNER, s. 83.

navrhoval, aby míry k identifikaci byly získávány pomocí rentgenových snímků, neboť míry naměřené na povrchu těla nemohou být přesné.⁸⁶ Pro svou nákladnost se však tato metoda v praxi neuplatnila. Americký lékař Alton H. Thompson později navrhl identifikaci osoby podle zubů, tzv. odontometrii, ale ani tato metoda dnes jako samostatný identifikační prostředek využívána není.⁸⁷ Prakticky veškeré snahy o hledání východiska v oblasti absolutní identifikace byly totiž zastíněny novou, v té době nastupující metodou – daktyloskopií, která nahradila ve své době moderní, ne však bezchybnou metodu bertillonáže.⁸⁸ Je však potřeba dodat, že bertillonáž neprestala hrát hlavní roli kvůli svým vadám, ale spíše kvůli skutečnosti, že metoda daktyloskopie byla výrazně jednodušší a tím i úspěšnější. I v poměrně příznivých podmínkách rozvinuté Evropy, kde byl Bertillonův systém využíván nejvíce, byl kritizován pro svou nepřesnost, nebo spíše pro svou komplikovanost.⁸⁹ Systém pro své fungování jednoduše vyžadoval kvalifikované muže,⁹⁰ kterým průměrný policejní úředník zkrátka nebyl.⁹¹

Tyto dva systémy identifikace, které spolu ve své podstatě neměli nic společného, od počátku stály proti sobě a ačkoli se dnes na daktyloskopii obecně pohlíží jako na nástupkyni bertillonáže, ve skutečnosti obě metody vznikaly přibližně ve stejné době.⁹² Bertillon byl po celý svůj život pevně přesvědčen, že jeho metoda antropometrie ve spojení s fotografií a přesným popisem obličeje je absolutním a dokonalým identifikačním prostředkem. Tvrdohlavě proto odmítal uznat, že by měly být kriminální

⁸⁶ NOSEK, s. 10.

⁸⁷ THORWALD, s. 18; NOSEK s. 11.

⁸⁸ MUSIL, s. 96; FOSDICK, s. 365.

⁸⁹ Viz přednáška Archibalda Reisse na Mezinárodním policejním kongresu v Monaku 1914, ve které veřejně podpořil mezinárodní užití daktyloskopie jako výhradního identifikačního prostředku. Svá tvrzení opřel o výtky, které proti Bertillonovu systému identifikace vznesli zastánci daktyloskopie:

„1. Antropometrická měření, která se používají pro klasifikaci v pařížském systému, musí provádět vysoce kvalifikovaní pracovníci, protože pokud nejsou všude prováděna dokonale a jednotně, ztrácí metoda klasifikace veškerou hodnotu. Takoví zaměstnanci jsou vzácní.

2. Antropometrie nemůže být použita u nezletilých a žen. V prvním případě není měření definitivní, v druhém případě není přesné měření možné.

3. Přístroje a materiály pro antropometrické vyšetření jsou drahé, zatímco přístroje a materiály potřebné pro snímání otisků prstů jsou velmi levné.

4. Není třeba provádět složitou a nákladnou antropometrii, protože otisky prstů jsou natolik spolehlivým prostředkem identifikace, že jsou chyby prakticky vyloučeny.

5. Daktyloskopii mohou bez obtíží provádět prostí četníci, zatímco antropometrie vyžaduje speciální pracovníky.“, Premier Congrès de police judiciaire internationale. Monaco. Avril 1914, s. 42.

⁹⁰ Pochopitelně existovali také odpůrci daktyloskopie. Někteří, včetně Bertillona, paradoxně argumentovali tím, že je daktyloskopie pro běžné policejní zaměstnance příliš těžká. Veliký příznivec antropometrie Edmond R. Spearman dokonce tvrdil, že je pro využití daktyloskopie potřeba znalců přírodních věd, nikoliv policistů.

⁹¹ FOSDICK, s.365.

⁹² COLE, s. 32.

případy řešeny za pomoci otisků prstů.⁹³ Nicméně kvůli autoritě, kterou Bertillon disponoval, většina evropských měst z počátku využívala oba systémy zároveň. Brzy však došla k názoru, že tento postup je pro svou náročnost přinejmenším nepraktický, a proto musela být jedna z metod opuštěna. Není s podivem, že se jí stala výrazně složitější bertillonáž.⁹⁴ V některých pramenech je ovšem možné narazit na omyl, který se ve své době často objevoval jak v časopisech, tak také ve vědeckých publikacích. V nich byl Bertillon označován za „otce daktyloskopie“. Tento historický detail lze uvést na pravou míru krátkou citací z Bertillonova dopisu, který byl adresován Francis Galtonovi:⁹⁵ „*Děkuji Vám za novou zásilku, vztahující se k otiskům prstů. Jsem ochoten připojit metodu k označování antropometrickému, obzvláště u dětí. Obávám se jakýchsi praktických nesnází, pokud se týče čištění prstů po sňatém otisku. Potom, zdali moji agenti, tak málo vzdělaní, dají si potřebnou práci s tím, aby se naučili Vaší metodě?*“⁹⁶ Článek z časopisu *Osvěta Americká*, který byl vydán krátce po Bertillonově smrti, na tento omyl naráží také: „*V kruzích laiků je daleko rozšířený názor, že pařížský Bertillon (o jehož úmrtí jsme nedávno přinesli zprávu) je otcem zkoumání na základě otisků prstových. To jest omyl. Nebyl to Bertillon, nýbrž Čech Purkyně který jako první učinil otisky prstů předmětem vědeckého zkoumání.*“⁹⁷ Autor čtenáře seznamuje s názorem znalce daktyloskopie Roberta Heindla, o kterém bude v následující části práce také řeč. I přesto, že Heindl toto nedorozumění bezesporu vyjasnil, dotkl se v druhé části svého tvrzení otázky, kterou je nutné alespoň v krátké odbočce zodpovědět. Tato skutečnost, která, ač může být pouhým „slovíčkařením“, dokáže v debatách o původci moderní daktyloskopie vyvolávat možné zmatení. Heindl v citované pasáži označil za otce daktyloskopie Jana Evangelistu Purkyně, v čemž se ovšem s mnoha autory neshoduje. Dostupné zdroje jistě nepopírají Purkyněho přínos počátkům daktyloskopie, nicméně označení „zakladatel“ či „otec“ může být z důvodů popsaných v kapitole týkající se přínosu Jana Evangelisty Purkyně ošemetné, ne-li chybné.⁹⁸ Nicméně tato problematika náleží kapitolám pozdějším.

⁹³ WEHNER, s. 90.

⁹⁴ FOSDICK, s.377.

⁹⁵ Galton se několikrát marně snažil v Bertillonovi vzbudit zájem o daktyloskopii. Posledním pokusem byl dopis z roku 1891, na který opět obdržel zamítavou odpověď. Následující citace v textu je výtahem z Bertillonovy odpovědi.

⁹⁶ Cit. HEINDL, Robert, NĚMEC, Bohuslav, *Dějiny daktyloskopie II*. In: Kriminologický sborník 2, 1958, 11, s. 518.

⁹⁷ *Osvěta americká*, 8.4.1914, [?]/38.

⁹⁸ Zmiňovaný článek citující Heindla hovoří o nesmírného přínosu, který měl Purkyně pro daktyloskopické zkoumání. Článek je ovšem nutné kriticky zhodnotit. Dle názoru autora této práce článek hovoří o Purkyněm nadmíru oslavně, a přiznává mu větší přínosy, než jaké ve skutečnosti měl. Jsou zde jasně vidět

4.1 Daktyloskopie nahrazuje bertillonáž

Volání po uvedení bezpečnějšího identifikačního systému, který by omezil možnost chyb a záměny vyvolal případ Adolfa Becka, který v druhé polovině 19. století otrásl anglickou justici. Beck byl norským státním příslušníkem, který se v Londýně usadil v roce 1885.⁹⁹ Během následujících let byl několikrát křivě obviněn a za údajné opakované podvody následně uvězněn. V jeho případech došlo několikrát k chybné identifikaci a záměně za podvodníka, který užíval jmen jako Smith, Willoughby nebo Weissenfels. Tento podvodník mnoha jmen vyhledával osamělé ženy, které okradl, a zmizel dříve, než mohly pojmout podezření. Všechny pokusy o jeho zadržení byly marné až do prosince¹⁰⁰ roku 1895,¹⁰¹ kdy jedna z poškozených žen potkala na ulici postaršího muže, kterého obvinila z krádeže svých šperků. Tím mužem byl právě Adolf Beck. Pravděpodobně by nebylo tak těžké ověřit jeho totožnost, ale o to se policie příliš nesnažila, ba naopak. Důkazy, které by byly schopny odhalit Beckovu pravou identitu (zejména nápadné nesrovnalosti ve vzhledu obou mužů), byly přehlíženy a vyšetřující raději dali na tvrzení starších policistů a dalších osmi svědků, kteří tvrdili, že Beck je oním hledaným zločincem. Beck byl následně odsouzen k sedmi letům káznice, ve které nakonec strávil pouze dva roky vzhledem k jeho opakovaným žádostem o přezkoumání jeho totožnosti. Výsledkem byl nesporný důkaz, že vězněm není hledaný zločinec. Navzdory tomu vyšetřování probíhalo další tři roky, po kterých byl zbědovaný Beck 8. července 1901 propuštěn.¹⁰² Naneštěstí mezi lety 1903–1904 došlo k další sérii zločinů nápadně podobných těm z let minulých. A stejně jako před lety z nich byl znovu obviněn Adolf Beck. Ovšem v tomto případě (naštěstí pro Becka) došlo k významnému zvratu. V červnu 1904 bylo zaznamenáno několik zločinů spáchaných mužem, který se představoval jako lord Willoughby. Vina nemohla být svalena na Becka, protože ten byl v onu dobu uvězněn ve vyšetřovací vazbě. Tato tragická skutečnost rozpoutala ohromný skandál, který mohl zdiskreditovat anglickou justici od základů. Veškeré důkazy o Beckově totožnosti byly prokázány jako

snahy o přehnané vyzdvihování českého přínosu do rámce světového významu. Tento přístup je ovšem v atmosféře tehdejší doby více než pochopitelný.

⁹⁹ WEHNER, s. 100; Z výpovědi Adolfa Becka ve zprávě vyšetřovací komise vytvořené při přezkoumání případu v roce 1904, [?], *Committee of Inquiry into the Case of Mr. Adolf Beck. Report from the Committee. Together with Minutes of Evidence, Appendix, and Facsimiles of Various Documents*, London 1904, s. 114.

¹⁰⁰ Kniha *Šach zločinu* se v této informaci neshoduje s výpovědí Adolfa Becka. V *Šachu zločinu* autor tuto událost zmiňuje o měsíc dřív v listopadu. Naopak Wehner se ve své knize *Století detektivů* s Beckovou výpovědí shoduje.

¹⁰¹ Z výpovědi Adolfa Becka, *Committee of Inquiry into the Case of Mr. Adolf Beck*, s. 115.

¹⁰² WEHNER, s. 101; ARNAU, *Okno*, s. 161; Z výpovědi Adolfa Becka, *Committee of Inquiry into the Case of Mr. Adolf Beck*, s. 117.

mylné. Už jen proto, že si muži nebyli podobní ani vzhledem, nikdo nechápal, jak je možné, že došlo k takovému omylu.¹⁰³

Jak bylo již řečeno, Beckův případ zostudil před širokou veřejností tehdejší vyšetřovací metody Scotland Yardu a poukázal na nefunkčnost systému, který více než o nalezení pravdy usiloval o úspěch, a to i za cenu odsouzení nevinného.¹⁰⁴ To vedlo o tři roky později k reformě trestního práva a vytvoření Court of Criminal Appeal,¹⁰⁵ odvolávacího soudu, na nějž se mohli v druhé instanci obrátit všichni neprávem odsouzení. Případ zároveň podpořil úsilí o zapojení nové identifikační metody daktyloskopie do kriminalistické praxe. Když byla v roce 1904 prokázána Beckova nevinná, byla daktyloskopie již rozvinuta v použitelný systém klasifikace a registrace otisků a dostatečně připravena k tomu, aby byla využita jako nový, podstatně účinnější systém identifikace osob.¹⁰⁶ Nicméně měla před sebou ještě jeden neodmyslitelný krok. Musela se totiž veřejně osvědčit.

¹⁰³ WEHNER, s. 102.

¹⁰⁴ ARNAU, *Okno*, s. 161.

¹⁰⁵ *Adolph (Adolf) Beck Case*. In: Courthouse Libraries BC [online], [cit. 2022-7-09]. Dostupné z: <https://www.courthouselibrary.ca/how-we-can-help/our-legal-knowledge-base/adolph-adolf-beck-case>; WEHNER, s. 102; THORWALD, s. 75.

¹⁰⁶ WEHNER, s. 102.

5 Historický vývoj daktyloskopie

Významný německý kriminalista, právník a zejména znalec a propagátor historie otisků prstů Robert Heindl (1883–1958) dělí historický vývoj daktyloskopie na tři základní etapy. První etapa, kterou nazval „Dějiny nejstaršími a starými“ podle něho trvala přirozeně od nejstarších dějin přibližně po rok 1850. Druhá etapa „Nových dějin“ na ni rokem 1850 navázala a své trvání měla až do první světové války. Poslední etapa „Moderních dějin“ poté trvala od první světové války po současnost.¹⁰⁷ Pravděpodobně neexistuje žádné odůvodnění pro rozdělení historie daktyloskopie podle těchto roků, a proto práce toto dělení následuje jen příležitostně. Nicméně pro porovnání lze zmínit dělení historického vývoje daktyloskopie podle Edmonda Locarda (1877–1966),¹⁰⁸ který po vzoru Heindla rozeznává tři základní periody. Z počátečního „prehistorického období“ pochází první zmínky o otiscích prstů. V druhém období je zaznamenáno využití otisků prstů v Číně a Japonsku. Posledním, pro tuto práci rozhodujícím třetím obdobím, je tzv. „vědecká perioda“.¹⁰⁹ V tomto znění je možno dělení podle Locarda považovat za vhodnější, nicméně i přesto se jím práce v následujících kapitolách řídí pouze volně. Dějiny daktyloskopie, respektive vědeckých disciplín, jak je při podrobnějším zkoumání zřejmé, není vhodné rozdělovat dle přísných kapitol a jasného dělení. Dějiny vědy, více než jakékoliv jiné, totiž plynou, navazují na sebe stále nové poznatky, které v plynulém procesu přetváří a formují vědeckou disciplínu. Není proto nijak účelné tento kontinuální vývoj ohraničovat výše zmíněnými roky, které ve své podstatě pro vědu, v tomto případě daktyloskopii, nic přelomového neznamují.

5.1 První doklady o znalosti otisků prstů

„Hle daktyloskopie je jako Herkules, jenž, jsa ještě v kolébce, zaškrtil hady.“¹¹⁰

Ferdinand Peroutka

Historie daktyloskopie jako vědecké metody tedy sahá do devatenáctého století. Jako metoda pro identifikaci člověka byla zaváděna do kriminalistické praxe od 90. let

¹⁰⁷ HEINDL, Robert, NĚMEC, Bohuslav, *Dějiny daktyloskopie I.* In: Kriminalistický sborník 2, 1958, 10, s. 464.

¹⁰⁸ Edmond Locard byl francouzský lékař, právník a zejména průkopník forenzních věd známý pro svou formulaci ústředního postulátu forenzních věd (Locardův princip výměny).

¹⁰⁹ NOSEK, s. 23.

¹¹⁰ Přítomnost, 9.4.1930, 7/14.

19. století, velmi rychle se osvědčila a rozšířila do kriminalistické praxe po celém světě.¹¹¹ Počátky znalosti existence papilárních linií je ale nutné hledat v obdobích mnohem starších.¹¹² Prvním a patrně nejstarším dokladem o znalosti otisků ruky, resp. papilárních linií je více než sto let starý nález¹¹³ rytých obrazců, tzv. petroglyfů v oblasti indiánského kmene Mikmaků na území dnešního státu Indiana v USA.¹¹⁴ Obrazce přisuzované starým indiánským kmenům zobrazují lidskou ruku s jemnými obrazci papilárních linií na špičkách prstů a jejich stáří je odhadováno na několik tisíciletí před naším letopočtem. Nicméně účel znázornění obrazců s papilárními liniemi nebyl spolehlivě zjištěn, a proto tento nález neprokazuje, zda si již předkové dnešních Indiánů uvědomovali individuálnost čar a linií na rukou.¹¹⁵ Za nejstarší otisky prstů, které byly zanechány s jasným úmyslem, jsou považovány otisky prstů na hliněných vázách a tabulkách nalezených ve zříceninách města Ninive.¹¹⁶ Na střepech, které označovaly hrnčířskou dílnu byly vedle jmen také otisky nehtů a prstů, tzv. „supur“.¹¹⁷ Z počátku se předpokládalo, že jde pouze o náhodné otisky vytvořené při výrobě hliněných tabulek. Avšak z umístění otisků prstů vždy na stejném místě vedle podpisu lze vyvozovat, že otisky byly umístěny úmyslně. Hrnčíři své výrobky pravděpodobně opatřovali „pečetí prstu“, aby je bylo možné od sebe odlišit a v případě nutnosti rozlišit padělané od pravého zboží.¹¹⁸ V tomto je tedy možné spatřovat odvěkou souvislost mezi prstem člověka a jeho pečetí. Jinými slovy souvislost mezi dvěma pojmy individuality.

Otisky prstů na totožných místech lze najít také na výrobcích nalezených při archeologických vykopávkách v Egyptě, Řecku a na území Římského impéria.¹¹⁹ Nejstarší zmínky o zákonech, které byly namířeny proti trestné činnosti pocházejí ovšem z rané Číny. Čína jakožto jeden z nejstarších kulturně vyspělých států světa vytvořila

¹¹¹ MUSIL, s. 98.

¹¹² Tvzení týkající se „objevení“ otisků prstů mohou být z určitého pohledu nadsazené, vzhledem ke skutečnosti, že otisky prstů měl každý vždy doslova na dosah ruky. Simon Cole ve své knize cituje anatoma sedmáctého století Nehemiaha Grewa, který prohlásil, že: „*k objevu otisků prstů stačilo dát si tu práci a podívat se na ně*“. Cit: COLE, s. 60.

¹¹³ Podobné nálezy popsal již v roce 1893 americký etnolog a odborník na indiánský znakový jazyk Garrick Mallery ve své knize týkající se indiánského znakového jazyka – *Obrázkové písmo amerických indiánů (Picture Writing of the American Indians)*. Ve svých úsudcích pochyboval, že by zmíněné nálezy měly vztah k učení chiromantie.

¹¹⁴ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 465; HOOVER, s. 10.

¹¹⁵ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–13–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 465.

¹¹⁶ ARNAU, *Oko*, s.248; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 466; CUMMINS, Harold, *Ancient Finger Prints in Clay*. In: Journal of Criminal Law and Criminology 32, 1941, 4, s. 479.

¹¹⁷ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 466; Přítomnost, 9. 4. 1930,7/14.

¹¹⁸ ARNAU, Frank, *Člověk mimo zákon. Od nejstarších dob až po naše časy*, Praha 1969, s.12; WEHNER, s. 103.

¹¹⁹ GALTON, Francis, *Finger Prints*, London, New York 1892, s. 25.

svou právní soustavu ve 2. tisíciletí před Kristem, avšak lze předpokládat, že již dlouho předtím existovaly určité procesní řády pro různé oblasti práva. Zločinnost byla v této době již velmi rozšířeným jevem z čehož lze předpokládat existenci orgánů připomínajících organizovanou policii.¹²⁰

Za prvního tajného policistu, který odpovídá soudobé představě „detektiva“, je považován „soudce Ti“, který, jakožto „kriminální komisař“ či okresní soudce, dokazuje existenci poměrně solidní policejní praxe.¹²¹ Prvním autorem, který se zabýval otisky prstů jako prostředkem ke zjišťování totožnosti osob, byl čínský historik Kio Kung-yen.¹²² Podle jeho spisku znali Číňané význam otisků prstů a dokázali je efektivně využívat. V tomto období je doložena existence právní příručky *Yung-Hwui*, která nařizovala připojení otisku prstu na dokument, na kterém manžel písemnou formou uvádí důvody k rozvodu (618–907 n. l.).¹²³ Daktyloskopických otisků prstů bylo využíváno také při obchodních záležitostech (Příloha č. 4). V doloženém zákonu proti lichvě bylo uvedeno, že vedle povinnosti písemného zhotovení smluv, musely být také dlužní úpisy opatřeny otisky palců obou zúčastněných stran jako potvrzení příjmu a zároveň opatření proti padělání podpisu.¹²⁴ Jedna z obchodních listin nalezených při archeologických výkopech v Turkestánu obsahuje doložku v tomto znění: „*Oba smlouvu uzavírající považují ji za správnou a připojují signaturu otisky svého prstu*“.¹²⁵ Z těchto skutečností lze usuzovat, že počátky využití daktyloskopických otisků prstů v praxi lze najít již ve starověké Číně za dynastie Tchang vládnoucí v Číně v 7–10. století našeho letopočtu.¹²⁶ Z období dynastie Sung (960–1279 př. n. l.) pochází pro kriminalistiku významný literární spis, který se zabýval otázkami vyhotovení otisků prstů (1107 n. l.). Autor v něm hovoří o využívání otisků prstů v kriminálních soudních procesech.¹²⁷ Obrovský rozmach znalostí týkajících otisků prstů, ke kterému v Číně během několik staletí došlo, byl ovlivněn také pověrami kvetoucimi ve všech vrstvách společnosti. Učení

¹²⁰ ARNAU, *Člověk*, s. 9; STRAUS, s. 28.

¹²¹ ARNAU, *Člověk*, s. 11.

¹²² HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 467; HAWTHORNE, Mark, *Fingerprints Analysis and Understanding*, Boca Raton, New York, London 2009, s. 5; Přítomnost, 9. 4. 1930, 7/14.

¹²³ HAWTHORNE, s. 5; *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–17–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

¹²⁴ ARNAU, *Člověk*, s. 11; Přítomnost, 9. 4. 1930, 7/14.

¹²⁵ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 467; CUMMINS, *Ancient Finger Prints*, s. 471.

¹²⁶ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–17–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; ARNAU, *Člověk*, s. 11; NOSEK, s. 23; WEHNER, s. 103; HAWTHORNE, s. 3.

¹²⁷ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–17–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 468.

chiromantie hojně rozšířené zejména v Evropském prostředí bylo využíváno také v Číně. Věšci prorokovali osud člověka podle vzhledu a uspořádání papilárních linií na dlaních a prstech.¹²⁸

Nejen v Číně, ale také v Japonsku, Tibetu, Indii, Persii a dalších orientálních státech znali jejich obyvatelé daktyloskopii. Otisky prstů v Japonsku byly uznávány téměř ve stejný čas jako v Číně. První doložený důkaz o japonské znalosti otisků prstů pochází z roku 672 n. l. a byl zveřejněn v japonských análech *Nihongi* (také *Nihonšoki*) z roku 720.¹²⁹ Zajímavostí je, že mimo otisků ruky byl v Japonsku znám také způsob „*bo-han*“ neboli pečeť levého palce otiskovaná zločincům. Odsouzení zločinci museli před nástupem k výkonu trestu opatřit svůj rozsudek otiskem palce a po dobu vazby poté potvrzovat dokumenty jen tímto způsobem, protože právo na podpis bylo zločincům odebráno.¹³⁰ Tato praktika je doložena ještě před rokem 1868 a lze ji považovat za první snahu o registraci daktyloskopických otisků.¹³¹

Ve stejném období na území střední a západní Evropy nedosahovala znalost otisků prstů jako prostředku k identifikaci osob zdaleka takové úrovně jako na území Asie a orientu. Z období středověku neexistuje žádný doklad o využívání daktyloskopie, nicméně lze zmínit tzv. *Handfestung* využívaný v německých zemích. Jednalo se o otisk prstu, který byl využíván u osob neznalých písma místo podpisu.¹³² Z poměrně velkého množství dochovaných zdrojů je tedy patrné, že obrazce papilárních linií jsou lidem známy již po několik tisíciletí. Avšak k tomu, aby se daktyloskopie stala obecně uznávanou kriminalistickou disciplínou vedla dlouhá cesta, kterou musela ujít nejen kriminalistika samotná, ale také související obory. Pro daktyloskopii byl určující zejména její vztah k přírodním vědám, např. biologii.

5.2 Počátky vědecké daktyloskopie a přínos Jana Evangelisty Purkyně

Dříve, než bylo možné nauku o otiscích prstů prakticky využít, bylo nezbytně nutné podchytit vědecké principy této metody. Počátky vývoje vědecké daktyloskopie můžeme

¹²⁸ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s.468; ZÍBRT, Čeněk, *Staročeský rukohled a novočeský rukozpyt*, Praha 1910, s. 5.

¹²⁹ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 469.

¹³⁰ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 470.

¹³¹ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–20–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

¹³² *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–21–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 471.

datovat do první poloviny 19. století. Ve většině dostupných zdrojů je za prvního Evropana,¹³³ který se systematicky zabýval papilárními liniemi považován český přírodovědec, fyziolog a patolog Jan Evangelista Purkyně (1787–1869). Jeho přínos celé řadě vědeckých oborů je neocenitelný a stál by za podrobnější výklad. Nicméně tato práce mu z tematických důvodů nevěnuje rozsáhlou pozornost.¹³⁴

Jan Evangelista Purkyně v roce 1823, přestože se otisky prstů začaly v kriminalistice využívat až o 70 let později, vydal ve Vratislavi, kde působil po 27 let jako univerzitní profesor,¹³⁵ latinsky psaný spis *Rozprava o fyziologickém výzkumu orgánu zrakového a soustavy kožní (Comentatio de examine physiologico organi visus et systematis cutanei)*.¹³⁶ V tomto skromném spise se Purkyně jako první dotkl ve své době neznámých zákonů daktyloskopie. Rozpoznal význam otisků prstů a rozdělil kresby papilárních linií posledních článků prstů do devíti hlavních kategorií.¹³⁷ Tím položil základ pozdějším daktyloskopickým registračním systémům a jistě mu tedy nelze upřít prim v oboru daktyloskopické klasifikace. Galton o tomto přelomovém díle nemalé historické i vědecké hodnoty prohlásil, že „*se na něj odvolávají téměř všichni pozdější autoři, z nichž někteří jej, jak se lze důvodně domnívat, nikdy neviděli*“.¹³⁸ Galtonova kritika, ač dobře mířená, ovšem pravděpodobně nebere v úvahu skutečnost, že je práce velikou vzácností, neboť po důkladném pátrání byly dle Cumminse nalezeny pouze tři originální výtisky.¹³⁹ Je ovšem pravdou, že dnešní poznání Purkyněho práce je zásluhou především Galtona, který je autorem anglického překladu části práce pro daktyloskopii

¹³³ Wehner ve své knize *Šach zločinu za prvního Evropana, který se zabýval otisky prstů* označuje Marcella Malpighiho (1628-1694). Profesora anatomie na univerzitě v Boloni. Ten v roce 1686 vydal dílo „O vnějším citovém orgánu“, ve kterém upozornil na rozdílné vzory linií prstů. Dále se však problematikou nezabýval. Heindl za prvního Evropana zabývajícího se otisky prstů označuje Purkyněho, nicméně mnohá díla dokazují, že Purkyně nebyl první, kdo popsal vzory kůže prstů. Byl však první, kdo se pokusil o jejich klasifikaci.

¹³⁴ Janu Evangelistu Purkyně a jeho odkazu daktyloskopii je v našem prostředí věnován dostatek publikací (např. STRAUS, Jiří, *Jan Evangelista Purkyně a kriminalistika*, Brno 2008) V rámci zaměření této práce proto není podrobnější výklad nutný.

¹³⁵ COLE, s. 61; HAWTHORNE s. 3, 5; *Kriminalistika „včera dnes i zítra“ I.* In: VŠEHRD. Spolek Českých právníků [online], [cit. 2022–24–09]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/kriminalistika-vcera-dnes-a-zitra-i_9d0fad0e-050e-4231-99dc-ed1937a1bd58; Osvěta americká, 8.4.1914, [?]/38.

¹³⁶ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: *Kriminalistika.eu* [online], [cit. 2022–3–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; ZÍBRT, Čeněk, *Dr. J.E.Purkyně a daktyloskopie (vucetichism)*. In: *Časopis Musea království Českého* 84, 1910, 2, s. 220; CUMMINS, Harold, WRIGHT KENNEDY, Rebecca, *Purkinje's Observations (1823) on Finger Prints and Other Skin Features*. In: *Journal of Criminal Law and Criminology* 31, 1940, 3, s. 343; HOOVER, s. 10.

¹³⁷ POLSON, s. 503; *Kriminalistická daktyloskopie*. In: *Kriminalistika.eu* [online], [cit. 2022–3–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 472; WEHNER, s. 103; HYKEŠ, Oldřich Vilém, *J.Ev.Purkyně*, Praha 1953, s. 3; CUMMINS, *Purkinje's Observations*, s. 348.

¹³⁸ CUMMINS, *Purkinje's Observations*, s.343.

¹³⁹ Tamtéž, s. 343.

relevantní.¹⁴⁰ Nicméně dílo, motivované spíše biologickým zájmem, nesledovalo možnosti využití otisků prstů pro identifikační účely, a proto nelze Purkyněho považovat za zakladatele kriminalistické daktyloskopie.¹⁴¹ Purkyně si také ve svých výzkumech nepokládal otázku, zda jsou vzory papilárních linií u každého člověka jiné a po dobu života neměnné.¹⁴² I přesto, že dílo postrádá myšlenku využití daktyloskopie jako praktického prostředku identifikace, je Purkyně většinou autorů označován za jednoho z prvních, kteří přispěli k pozdější aplikaci daktyloskopie do kriminalistické praxe.¹⁴³

Čeněk Zíbrt, který se ve svém díle mimo jiné zabýval také pověrami a lidovými tradicemi, uveřejnil celou řadu statí týkajících se věštění osudů z vrásek dlaní a linií prstů. Při zkoumání dějin daktyloskopie jsou jeho poznatky cenným svědectvím o znalosti onoho základu obou nauk, kterým je ruka. Jak chiromantie, tak daktyloskopie vnímají ruku jako jedinečný znak, který člověka charakterizuje a odlišuje. Z ruky je tedy možné poznat činnost, kterou člověk vykonává a také totožnost, kterou si v liniích na ruce nese. V tomto ohledu lze v chiromantii, která své učení opírá o pouhé pověry, nalézt část pravdy. Znalosti o ruce pocházející z lidové kultury, která ji spatřovala jako objekt nesoucí unikátní znaky,¹⁴⁴ měli poté v moderním výkladu určitý vliv i na rozvoj daktyloskopie, která je oborem na první pohled velice vzdáleným jakýmkoliv lidovým pověřám.¹⁴⁵ Nicméně tento vstup, který se na první pohled tematicky rozchází s osobností J.E. Purkyně měl svůj význam. Nelze totiž nezmínit, že chiromantické poznatky společně s vědeckým výzkumem J. E. Purkyně výrazně přispěli k vypracování daktyloskopické soustavy chorvatsko-argentinského policejního úředníka Juana Vuceticha, o kterém bude řeč v jedné z následujících podkapitol.¹⁴⁶ V tomto místě lze slovy Čenka Zíbrta poukázat na zajímavou skutečnost: „*Nebyl bych se nikdy staral o moderní daktyloskopii, jejímiž dějinami ovšem jsem se zabýval při studiu pověry, chiromantie, kdybych nebyl dostal dopis od zakladatele moderní daktyloskopie Dra J. Vucetiche*“.¹⁴⁷ V tomto dopise Vucetich po doporučení H. Grosse žádal Zíbrta o zapůjčení Purkyňovy knihy o otiscích

¹⁴⁰ POLSON, s. 504; HERSCHEL, William James, *The origin of finger-printing*, London, New York 1916, s. 34.

¹⁴¹ NOSEK, s. 25.

¹⁴² HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 472.

¹⁴³ *Kriminalistika „včera dnes i zítra“ I.* In: VŠEHRD. Spolek Českých právníků [online], [cit. 2022–24–09]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/kriminalistika-vcera-dnes-a-zitra-i_9d0fad0e-050e-4231-99dc-ed1937a1bd58; HOOVER, s. 11.

¹⁴⁴ GLOS, [?], *Daktyloskopie a J.E.Purkyně*. In: Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci 26, 1909, 104, s. 159.

¹⁴⁵ ZÍBRT, *Dr. J.E.Purkyně*, s. 221.

¹⁴⁶ ZÍBRT, *Staročeský rukohled*, s. 204.

¹⁴⁷ ZÍBRT, *Dr. J.E.Purkyně*, s. 221.

prstů a o jeho podobiznu, kterou hodlal předložit na vědeckém sjezdu v Buenos Aires v květnu 1910 jakožto „vyobrazení prvního a původního zakladatele nynější daktyloskopie“.¹⁴⁸ Naopak Vucetich poté profesoru Zíbrtovi zaslal několik svých knih o daktyloskopii s vlastnoručním věnováním.¹⁴⁹ Možná z tohoto důvodu označuje Čeněk Zíbrt za zakladatele moderní daktyloskopie právě Vuceticha, jehož systém – „Vucetichism“,¹⁵⁰ byl podle něj přijat skoro ve všech státech jak v Americe, tak i v Evropě.¹⁵¹ Je ale nutné se pozastavit nad skutečností, že Zíbrt ve svých příspěvcích nevěnoval zmínku ani jedinému z ostatních význačných mužů, jejichž jména jsou spojována s rozvojem kriminalistické daktyloskopie, a kteří nezávisle na sobě zkoumali otisky prstů, nadsazeně takřka ve všech koutech světa. Většina dostupných zdrojů za zakladatele moderní daktyloskopie považuje anglického přírodovědce Francie Galtona, nicméně první základy pro daktyloskopickou identifikaci položil William J. Herschel.¹⁵² Nezávisle na něm poté otisky prstů zkoumal také v Japonsku působící Henry Faulds, který jako první představil myšlenku, že by otisky z místa činu mohly posloužit k identifikaci zločinců.¹⁵³ Avšak o zavedení daktyloskopie do policejní praxe se zasloužil Edward J. Henry, úředník ze Scotland Yardu, který v roce 1901 zavedl vlastní daktyloskopický klasifikační systém. Ten se poté začal pomalu ale jistě rozšiřovat dál do světa.¹⁵⁴ Z tohoto výčtu je patrné, že stanovení jednotné osy vývoje moderní daktyloskopie od přínosů zmiňovaných mužů, je přinejmenším obtížné. Tato práce si ji nicméně vytyčila takto: Herschel – Faulds – Galton – Henry – Vucetich.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 221; ZÍBRT, *Staročeský rukohled*, s. 205; HEINDL, Robert, NĚMEC, Bohuslav, *Dějiny daktyloskopie III*. In: *Kriminalistický sborník* 2, 1958, 12, s. 560.

¹⁴⁹ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: *Kriminalistika.eu* [online], [cit. 2022–4–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 560.

¹⁵⁰ V tomto místě je nutné vysvětlit, z jakého důvodu označuje Zíbrt daktyloskopii jako Vucetichism. V jedné z následujících částí práce je zmíněno, že na území Rakouska-Uherska byl využíván daktyloskopický systém pocházející z Anglie, upravený Františkem Protivenským. Je ale nutno dodat, že původní daktyloskopický systém využívaný na našem území obsahoval také prvky Vucetichovy klasifikace. Nosek na tento problém ve svém díle poukazuje také. Dle jeho tvrzení není pravdou, jak je uváděno v některé literatuře, že byl v Praze zaveden Vucetichův, nebo Protivenského systém. Naopak Kučerová se ve svých tvrzeních připojuje k některým chybným zdrojům, které tvrdí, že v Českých zemích byl využíván pouze Vucetichism. Nicméně Protivenský sám ve své knize uvádí, že bylo v Praze užíváno systému pocházejícího z policejního ředitelství v Bruselu. Práce v jedné ze svých příloh tento systém podrobněji zmiňuje.

¹⁵¹ ZÍBRT, *Dr. J.E.Purkyně*, s. 223.

¹⁵² *Kriminalistická daktyloskopie*. In: *Kriminalistika.eu* [online], [cit. 2022–4–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

¹⁵³ NOSEK, s. 27.

¹⁵⁴ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: *Kriminalistika.eu* [online], [cit. 2022–9–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

5.3 William Herschel (1833–1917)

U počátků vývoje moderní daktyloskopie stojí britský správní úředník William Herschel, který během svého působení v Indickém Hooghly položil první praktické základy daktyloskopické identifikaci.¹⁵⁵ V této souvislosti je nutné zmínit zajímavou okolnost, která není do dnešní doby zcela objasněna. Některé z dostupných zdrojů si kladou otázku, zda Herschel, jak sám tvrdil, dospěl k ideji využití obrazců papilárních linií k identifikaci člověka sám bez vnějšího popudu, nebo se v této myšlence nechal vědomě či nevědomě inspirovat. Mnoho odborníků je přesvědčeno, že je ve své podstatě velmi nepravděpodobné, že by Herschel, který dlouhá léta žil v zemi, ve které byly otisky prstů známy po celá staletí, koncipoval tuto myšlenku zcela sám. Pokud by se tak stalo v rodné Anglii, byla by jeho tvrzení podstatně věrohodnější. Avšak Herschel část svého života přebýval v Indické Kalkatě, ve které žila velká komunita čínských obyvatel. Ti s sebou nepochybně nesli určité znalosti o otiscích prstů a jejich možném využití v rámci identifikace. Herschel mohl vídat čínské obchodníky, kteří v přístavu zpečetovali své dohody otiskem palce, mohl dokonce znát starý zvyk, který legalizoval rozvodové smlouvy otiskem ruky manžela.¹⁵⁶ On si ovšem tvrdošijně stál za svým prvenstvím a odmítal uznat skutečnost, že Číňané znali význam daktyloskopie dávno před ním.¹⁵⁷ Ve zprávě o své plavbě na lodi Mongolia v roce 1877 uvedl, že se tehdy vyptával svých spolucestujících, včetně obchodníků na cestě zpět na Dálný východ, zda někdo z nich neslyšel o využívání otisků prstů.¹⁵⁸ Z Herschelova pozdějšího tvrzení, že „*pokud někdo z nich slyšel o používání těchto značek, řekněme v Číně, nemohl mi o nich neříct–nic takového jsem se ovšem nedozvěděl*“,¹⁵⁹ je ve světle nynějších důkazů zřejmé, že byl špatně informován. On šel ovšem ve svých prohlášeních ještě dál. Svě přesvědčení o tom, že by Číňané znali a praktikovali otisky prstů, podpořil výrokem, že „*pokusy, které provedl mezi cestujícími na lodi Mongolia se rychle ujaly, a mohly se proto uchytit v některém čínském přístavu na této trase, ve kterém se prakticky uplatnily*“.¹⁶⁰ Tato jeho naivní zarputilost ovšem nikterak neubírá na významu Herschelova výzkumu, kterým se nesmazatelně zapsal do historie daktyloskopie.

¹⁵⁵ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 510; HAWTHORNE s. 6; *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–9–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; HERSCHEL, s.10.

¹⁵⁶ THORWALD, s. 22; Lidové noviny, 15. 10. 1937, 45/520.

¹⁵⁷ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s.511.

¹⁵⁸ POLSON, s. 496.

¹⁵⁹ HERSCHEL, s. 16.

¹⁶⁰ POLSON, s. 510.

Otisky prstů se mladý Herschel začal zabývat v roce 1858.¹⁶¹ Byl jimi natolik zaujatý, že sám využil tohoto způsobu identifikace (velice pravděpodobně odkoukaného od obchodníků přicházejících do Bengálska) v případě stvrzení smlouvy s nespolehlivým indickým dodavatelem silničního stavebního materiálu, kterého se mu pomocí otisku prstu povedlo přinutit k plnění smlouvy (Příloha č. 5).¹⁶² Svůj nápad nicméně hodnotil jako „*ne příliš originální vzhledem k tomu, že mnozí již slyšeli o podobném použití lidské ruky*“.¹⁶³ Byl to ovšem úspěch, po kterém začaly otisky prstů Herschela zajímat do té míry, že si založil vlastní notes s názvem „Kresby ruky“. Po dvě desetiletí ho plnil sejmутými otisky prstů, které během svého působení v pravidelných intervalech sbíral a ukládal. Z tohoto důvodu notes obsahoval nevyvratitelný důkaz toho, že se obrazce papírných linií během života nemění (Příloha č. 6). Zajímavým zjištěním mu byl také fakt, že otisky sejmутé jednomu člověku se v žádném z případů neshodovali s otiskem jiného.¹⁶⁴ Naučil se proto tyto odlišnosti rozpoznávat a poté také rozlišovat lidi podle individuálních čar na bříškách prstů. Tato znalost našla své využití v případě problému vyplácení důchodů penzionovaných indických vojáků a úředníků, kteří neměli vlastní doklady prokazující totožnost.¹⁶⁵ Pro běžného evropského úředníka bylo takřka nemožné od sebe indické důchodce, vzhledem velice podobné, rozlišit a předejít tak opětovnému vyplácení renty. Herschel ovšem přišel s nápadem, který dokázal tento problém vyřešit. Zavedl nový výplatní systém, ve kterém byl každý důchodce vyzván, aby otiskl své prsty jak na seznam důchodců, tak také na potvrzení o příjmu. Díky této evidenci byl schopen rozlišit oprávněné žadatele od falešných a tím také přispět k prvním policejním pokusům s daktyloskopií.¹⁶⁶ Z iniciativy Williama Herschela byla jeho metoda zavedena také v jedné z bengálských věznic. Každý nový trestanec musel otisknout svůj prst

¹⁶¹ Není bez zajímavosti, že jsou počátky identifikace pomocí otisků prstů spojeny s jedním z nejnapjatějších období dějin britské Indie. V roce 1857 došlo v Indii k Velkému Indickému povstání domorodých vojáků proti britskému velení. Poté co britská vojska potlačila vzporu, se Britská Východoindická společnost vzdala svých správních funkcí ve prospěch britské vlády, která si uvědomovala, že vzpoura zvýšila potřebu znovunastolení pořádku a práva v zemi. V prosazování tohoto postoje se vláda mohla opírat o koloniální úředníky, kterým byl v této době také William Herschel. Simon Cole ve své knize cituje Herschela, který později vzpomínal, že: „*nepokoje v roce 1857 daly vzniknout nejen násilí, ale také soudním sporům a podvodům...*“. Cit. COLE, s. 64.

¹⁶² HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 510; THORWALD, s. 21, 22; NOSEK, s. 26; POLSON, s. 509; HERSCHEL, s. 8, 10; COLE, s. 64; *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–10–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

¹⁶³ HERCHEL, s. 8.

¹⁶⁴ THORWALD, s. 22; *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–10–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

¹⁶⁵ GALTON, s. 28.

¹⁶⁶ THORWALD, s. 22; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 511; WEHNER, s. 104; *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–11–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; GALTON, s. 28.

na formulář, který poté mohl vězeňským úředníkům sloužit jako důkaz jeho totožnosti. Toto praktické opatření předcházelo mýlkám v identifikaci a zabráňovalo záměnám těžkých zločinců za tzv. lehké případy.¹⁶⁷

V roce 1877¹⁶⁸ po dvaceti letech zkoumání otisků prstů si byl W. Herschel dostatečně jist možnostmi využití své myšlenky v praxi, a proto zaslal dopis generálnímu inspektorovi bengálských věznic, ve kterém ho žádal, aby byla daktyloskopie zavedena v celé zemi. Jeho návrh, ač poukazoval na jednoduchost a efektivnost daktyloskopie, byl zamítnut. Tento výsledek Herschela zlomil natolik, že nebyl dále schopen učinit žádné další kroky k uplatnění své metody.¹⁶⁹ Plán upotřebení daktyloskopie k identifikačním účelům by upadl v zapomnění nebýt člověka, který se nezávisle na Herschelově práci začal zabývat myšlenkou využití otisků prstů. Oním člověkem byl v Japonsku žijící Angličan Henry Faulds.¹⁷⁰

5.4 Henry Faulds (1843–1930)

Skotský doktor Henry Faulds tehdy působil v tokijské nemocnici Tsukuji, kde přednášel fyziologii studentům medicíny. Zcela bez vědomostí o přelomových pracích Williama Herschela byl v roce 1879 přizván k archeologickým průzkumům v zálivu Yedo, kde si při prohlídce prehistorických střepů hliněných nádob všiml nepatrných otisků prstů, které musely být nepochybně do hlíny vtlačeny v době, kdy byla ještě tvárná.¹⁷¹ Díky této okolnosti začal být Faulds, stejně jako Herschel, otisky prstů fascinován a rozhodl se jim věnovat hlouběji.¹⁷² Ve svém výzkumu se zaměřil na studium otisků prstů ve spojitosti s otázkou dědičnosti, přičemž za velice krátkou dobu shromáždil značné množství studijního materiálu, který se skládal z otisků prstů Japonců i jiných národností.¹⁷³ Velice ho zajímala také otázka obrazců papilárních linií u opic, kterým, stejně jako lidem, snímal otisky. Myšlenka to jistě nebyla zcestná, vzhledem ke skutečnosti, že v době Fauldsových výzkumů ve světě vrcholil darwinismus.¹⁷⁴ Není bez zajímavosti, že Faulds o svých poznatcích psal Charlesi Darwinovi, který je dále předával Francis Galtonovi.

¹⁶⁷ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 511;

¹⁶⁸ HERSCHEL, s. 8; STRAUS, s. 114.

¹⁶⁹ THORWALD, s. 24; WEHNER, s. 105; POLSON, s. 510; HERSCHEL, s. 22; HAWTHORNE, s. 6.

¹⁷⁰ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 512; STRAUS, s. 81.

¹⁷¹ FAULDS, Henry, *Dactylography or The study of Fingerprints*, Halifax 1912, s. 14; STRAUS, s. 81; COLE, s. 73; HAWTHORNE, s. 6.

¹⁷² DLOUHÝ, Michal, *Osobnosti světové kriminalistiky. Část 6*. In: Kriminalistický sborník 38, 1994, 6, s. 266; WEHNER, s. 105; CUMMINS, *Ancient Finger Prints*, s. 473; POLSON, s. 508.

¹⁷³ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 512.

¹⁷⁴ DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 6.*, s. 266; STRAUS, s. 81.

Nejvýznamnějším přínosem, který Faulds v roce 1880 učinil, je poukaz na to, že by mohly být otisky prstů využity k identifikaci zločinců.¹⁷⁵ K této přelomové myšlence se Faulds dopracoval zejména díky skutečnosti, že byl pro svůj zájem o otisky prstů znám po celém svém okolí, a mohl se proto snadno dozvědět o případu vloupání do jednoho ze sousedních domů, při kterém byly nalezeny právě otisky prstů. Když se začal o zločin blíže zajímat, zjistil, že byl údajný pachatel již dopaden. Zažádal proto policii, aby mohl zatčenému sejmout otisky, ze kterých poté zjistil, že nejsou totožné s těmi, které zanechal skutečný pachatel na místě činu. Ten byl zanedlouho poté vypátrán, přičemž jeho otisky prstů konečně souhlasily s otisky, které Faulds předložil policii jako důkaz.¹⁷⁶

V roce 1880¹⁷⁷ tedy Faulds na stránkách anglického vědeckého časopisu *Nature* publikoval výsledky svých poznatků o otiscích prstů. V krátkém článku poznamenal, že by mohly být využity k chytání zločinců a navrhoval také postupy, jakými by se to mohlo provádět. Tento mimořádný přínos se nicméně stal počátkem sporu o prvenství, ke kterému došlo mezi Herschelem a Fauldsem.¹⁷⁸ Herschel, kterého zastihl tento článek v jeho residenci v anglickém Littlemore, jím byl přinejmenším pobouřen. Rozhodl se proto uplatnit své „autorské právo“ a napsat dopis časopisu *Nature*, ve kterém sepsal veškeré okolnosti, které ho vedou k takové reakci. Dokázal tak veřejnosti výsledky své dlouholeté práce, čímž se mu ulevilo, a další kroky proto nepodnikal. Jinak ovšem reagoval Faulds, když se dozvěděl o Herschelově prohlášení, které ho v jeho očích chtělo připravit o prvenství v celé věci. Zahájil boj, na který Herschel v počátcích ani nepomýšlel.¹⁷⁹ Je možno upozornit na skutečnost, že nikdo před Fauldsem neučinil návrh na využití otisků prstů z místa činu jako prostředku ke zjištění totožnosti zločince,¹⁸⁰ ovšem není cílem této práce přiklánět se na tu či onu stranu a hodnotit vědu jako soutěž, která má své vítěze a poražené. Naopak je třeba přiznat oběma mužům stejně velké

¹⁷⁵ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–16–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; NOSEK, s. 27; CUMMINS, *Ancient Finger Prints*, s. 473.

¹⁷⁶ DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 6.*, s. 267.

¹⁷⁷ V tomto místě je zapotřebí připomenout, že o rok dříve bylo v Paříži Alphonsem Bertillonem navrženo využití antropometrie pro kriminalistické účely. V roce 1888 byla antropometrie poté oficiálně zavedena jako identifikační prostředek do služeb francouzské policie. Ač měla touto dobou daktyloskopie za sebou již dlouhou cestu, nebyla ještě zcela připravena k praktickému využití, vzhledem ke skutečnosti, že stále neexistoval vhodný klasifikační systém otisků prstů. Je možné polemizovat o tom, zda by bertillonáž dokázala vést s daktyloskopií rovný boj, pokud by byla identifikace pomocí otisků připravena ke svému využití již o několik let dříve.

¹⁷⁸ DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 6.*, s. 267; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 513; HOOVER, s. 11; STRAUS, s. 82.

¹⁷⁹ THORWALD, s. 26; NOSEK, s. 27; WEHNER, s. 106; FAULDS, s. 24; COLE, s. 73.

¹⁸⁰ STRAUS, s. 82

zásluhy, které nezávisle na sobě a svých bádáních daktyloskopii přinesli.¹⁸¹ Ve svých dílech se totiž neúmyslně doplňovali. Faulds jako fyziolog a teoretik, Herschel jako úředník a praktik. Dá se říci, že společně vytvořili přesné základy pro pozdější vývoj daktyloskopie, na kterém se podílel další Angličan jménem Francis Galton. Není ovšem bez zajímavosti, že právě Galton ve své pozdější knize přiznává prvenství Herschelovi: „*Pokud se používání otisků prstů někdy stane všeobecně významným, je třeba považovat sira Williama Herschela za prvního, kdo navrhl metodu umožňující jejich běžné využití.*“¹⁸²

5.5 Francis Galton (1822–1911)

Když do Londýna dorazila na jaře roku 1888 zpráva o jmenování Bertillona šéfem policejní identifikační služby v Paříži, vědecká společnost Royal Institution se začala o bertillonáž zajímat více než kdy dřív. Požádala proto svého člena, nejvýznamnějšího anglického znalce oboru antropometrie, Francie Galtona, o přednášku na dané téma.¹⁸³ Galton nabídku přijal a ihned na to odcestoval do Paříže, kde se setkal s Bertillonem. Galton se ovšem při přípravě své přednášky neomezil pouze na bertillonáž, ale soustředil se také na materiály týkající se dalších identifikačních metod, včetně té, která se zabývala otisky prstů. Proto mimo jiné kontaktoval také Williama Herschela, který mu ochotně poskytl výsledky svých výzkumů společně s nashromážděnými podklady.¹⁸⁴ Galton, u kterého se všeobecně předpokládalo, že bude, vzhledem ke svému oboru předurčen k tomu stát se stoupencem bertillonáže, výsledky svých výzkumu překvapil. Přednáška, která se odehrála 25. května 1888 se totiž stala prvním veřejným představením daktyloskopie, která tímto datem počala své vítězné tažení a přinesla tak neplánovaný útlum relativně nové antropometrii.¹⁸⁵ Na tomto místě je ovšem nutné poznamenat, že Galton z počátku nepovažoval daktyloskopii za náhradu bertillonáže. Ve skutečnosti byl přesvědčen, že by Británie měla přijmout antropometrický systém. Otisky prstů vnímal

¹⁸¹ K tomuto názoru se ve své knize přiklání také Simon Cole

¹⁸² GALTON, s. 29.

¹⁸³ THORWALD, s. 37; NOSEK, s. 25; STRAUS, s. 85.

¹⁸⁴ DLOUHÝ, Michal, *Osobnosti světové kriminalistiky. Část 8*. In: Kriminalistický sborník 38, 1994, 8, s. 359; STRAUS, s. 85, 86; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 516; WEHNER, s. 108.

¹⁸⁵ FAULDS, s. 23; *Kriminalistika „včera dnes i zítra“ I*. In: VŠEHRD. Spolek Českých právníků [online], [cit. 2022–23–09]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/kriminalistika-vcera-dnes-a-zitra-i_9d0fad0e-050e-4231-99dc-ed1937a1bd58; *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–23–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>, NOSEK, s. 26.

spíše jako možný nástroj koloniální správy vzhledem k četným stížnostem koloniálních úředníků na špatně rozeznatelné rysy domorodých obyvatel.¹⁸⁶

Francis Galton se nicméně ve své práci zasloužil o položení teoreticko-vědeckých základů daktyloskopie vytvořením prvního registračního systému pro otisky prstů.¹⁸⁷ Pomocí matematického vyjádření pravděpodobnosti vypočítal, že možnost existence stejného otisku u dvou osob je nanejvýš 4: 1. Pokud by ovšem vycházel z otisků všech deseti prstů, poměr pravděpodobnosti by se zmenšil na 64 000 000 000: 1. Z tohoto čísla jasně vyplývá, že s ohledem na počet obyvatel Země je shoda prakticky nemožná.¹⁸⁸ Tento poznatek, který není do dnešní doby překonán, prakticky vyloučil možnost existence dvou lidí se stejnými obrazci papilárních linií.¹⁸⁹ V tomto místě by bylo přehlíživé alespoň krátce nezmínit výsledky výzkumu uveřejněného již v roce 1886 na univerzitě v Miami. V článku s názvem *Portrét palce* autor Joseph T. James určil dvě hypotézy, které vycházely ze studia čínských poznatků o papilárních liniích. I přesto, že pro své hypotézy neměl vědecky zdůvodnitelné důkazy, byl jeho předpoklad správný. Ve svých hypotézách se totiž domníval, že se linie na ruce během života nemění, a že každý člověk má obrazce papilárních linií odlišné.¹⁹⁰

Při práci na vytvoření nového klasifikačního systému vycházel Galton také z práce Jana Evangelisty Purkyně, který otisky prstů rozdělil do 9 základních skupin. Galton ovšem po několikaletém výzkumu došel k závěru, že pro účely klasifikace postačí pouze 4 základní typy, od kterých se poté dají odvodit všechny základní vzory.¹⁹¹ Výsledky svého bádání v oboru daktyloskopie shrnul do knihy *Otisky prstů (Fingerprints)*,¹⁹² která vyšla v roce 1892 současně v Londýně a v New Yorku.¹⁹³ O dva roky později byl v Anglii zaveden identifikační systém vytvořený kombinací antropometrie a daktyloskopie. Anglická úprava v praxi snižovala složitost bertillonáže převzetím pouze pěti z jedenácti Bertillonových měr a namísto „portrait parlé“,

¹⁸⁶ COLE, s. 75.

¹⁸⁷ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–23–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; *Kriminalistika „včera dnes i zítra“ I*. In: VŠEHRD. Spolek Českých právníků [online], [cit. 2022–23–09]. Dostupné z: <https://www.vsehrd.cz/clanek/kriminalistika-vcera-dnes-a-zitra-i-9d0fad0e-050e-4231-99dc-ed1937a1bd58>

¹⁸⁸ DLOUHÝ, *Osobnosti*. Část 8., s. 360; POLSON, s. 514; GALTON, s. 110.

¹⁸⁹ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–23–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

¹⁹⁰ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–23–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie I.*, s. 469.

¹⁹¹ DLOUHÝ, *Osobnosti*. Část 8., s. 360; NOSEK, s. 27.

¹⁹² O tři roky později v roce 1895 vydal své druhé dílo týkající se daktyloskopie pod titulem *Adresáře otisků prstů (Fingerprints directories)*

¹⁹³ NOSEK, s. 26; WEHNER, s. 108; STRAUS, s. 87; COLE, s. 77, 105.

který zcela odpadl, podchycovala otisky všech deseti prstů každé popisované osoby. Nicméně skutečně funkční klasifikace otisků prstů stále neexistovala, proto byla registrace jednotlivých karet stále vedena podle Bertillonova systému.¹⁹⁴ Když se Bertillon dozvěděl, že v Anglii zmrzačili jeho systém, ranilo ho to, nicméně zájem o jeho práci v ostatních zemích Evropy byl pořád veliký. Policejní odborníci ze všech evropských velkoměst čekali, až budou i oni moci využít novou identifikační metodu, kterou bertillonáž bezpochyby stále byla.¹⁹⁵ Bertillonova metoda byla převzata různými státy, kdežto daktyloskopie prozatím našla své uplatnění pouze v Anglii.¹⁹⁶ Zmínku ovšem zasluhuje skutečnost, že nejen Anglie se svými učenci stála u počátků daktyloskopie. Z určitého pohledu lze za jednoho z prvních „mužů daktyloskopie“ považovat také berlínského zvěrolékaře Wilhelma Ebera, který ovšem nebývá v souvislosti s dějinami daktyloskopie obvykle uváděn. Byl zaměstnán v berlínských jatkách, kde si povšiml krvavých otisků prstů, které řezníci při práci zanechávali. Rozhodl se tedy, že se jimi bude pečlivěji zabývat a pustil se do pokusů, ze kterých vyplynul jednoznačný závěr. Obrazce papilárních linií prstů různých lidí jsou vždy rozdílné. Z tohoto důvodu mohou být použity k usvědčení pachatelů, kteří stejně jako řezníci na jatkách mohou zanechávat otisky zkrvavených prstů na místě činu.¹⁹⁷ Výsledky svých výzkumů předložil v roce 1888¹⁹⁸ pruskému ministerstvu vnitra, avšak zejména kvůli neschopnosti říšské policie přijímat novinky byl odmítnut. Tím se Prusko zbavilo možnosti podílet se na počátečním vývoji daktyloskopie.¹⁹⁹

Nicméně zejména díky práci Francise Galtona byly otisky prstů poprvé učiněny opravdu využitelnými pro kriminalistické účely, čímž se daktyloskopie dostala značně kupředu. Ovšem ještě stále byla krok za již zavedenou bertillonáží, neboť až díky metodě klasifikace a registrace vytvořené pozdějším londýnským policejním prezidentem Edwardem Richardem Henrym, převzala daktyloskopie pomyslné první místo mezi metodami kriminalistické identifikace.²⁰⁰

¹⁹⁴ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 517. THORWALD, s. 53.

¹⁹⁵ THORWALD, s. 53.

¹⁹⁶ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 519.

¹⁹⁷ THORWALD, s. 55; WEHNER, s. 107; STRAUS, s. 83.

¹⁹⁸ Eberův návrh byl ministerstvu vnitra odeslán před 26. květnem 1888. Galton s výsledky svých výzkumů přišel na veřejnost teprve 25. května stejného roku. Tím lze prakticky vyloučit Galtonův vliv, nicméně je velice pravděpodobné, že se Eber inspiroval staršími pracemi Herschela a Fauldse.

¹⁹⁹ THORWALD, s. 54; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 515.

²⁰⁰ Z přednášky Archibalda Reisse na Mezinárodním policejním kongresu v Monaku 1914, *Premier Congrès de police judiciaire internationale. Monaco. Avril 1914*, s. 40.

5.6 Edward Richard Henry (1850–1931)

Edward Henry byl synem londýnského lékaře. Když mu bylo 23 let vstoupil do služeb indické civilní správy, ve které od roku 1891 zastával pozici generálního inspektora policie v Bengálsku.²⁰¹ Po nástupu do úřadu začal u kalkatské policie zavádět bertillonáž, nicméně poměrně záhy narazil na problém nízké úrovně vzdělání indických úředníků, který zapříčinil omezení jedenácti Bertillonových měr na pouhých šest. I přesto, že se po zavedení bertillonáže (v daném prostředí poměrně omezené) objevily kladné výsledky, bylo její provádění více než problematické.²⁰² V Indii, kterou lze právem považovat za kolébku moderní daktyloskopie, bertillonův systém zkrátka nedostačoval. Indická vláda proto vystoupila s žádostí o zavedení přesnější identifikační metody, která by si v praxi dokázala poradit i s určitými místními specifiky. Totožná barva vlasů a očí, stejná jména i příjmení, prakticky nepoužitelné podpisy domorodců. To vše činilo identifikaci zejména pro evropské policejní úředníky velice obtížnou a vybízelo k nutné změně.²⁰³

Henry, působící ve stejné provincii jako o generaci starší Herschel, narazil na problematiku otisků prstů v roce 1892. Když koncem roku 1895 přijel do Londýna, stal se posilou myšlenky všeobecného zavedení daktyloskopie do kriminalistické praxe. Zřejmě ze zvědavosti se nechal od Galtona zasvětit do veškerých dosavadních úspěchů i potíží, se kterými se daktyloskopie potýká, z čehož vzniklo doslova nutkání vyřešit stále otevřený problém registrace otisků prstů, která by byla použitelná v kriminalistické praxi.²⁰⁴ Na zpáteční cestě do Indie celou Galtonovu daktyloskopickou soustavu promýšlel a uvažoval nad tím, jak ji uvést do praxe. Řešení se naskytlo poměrně záhy. V roce 1896 se Henrymu podařilo rozšířit počet základních klasifikačních vzorů z Galtonových 4 na 5,²⁰⁵ které přesně popsal. Vzory bylo možné opsat čísly a velkými písmeny, a ty poté seskupovat do vzorců. Tím byla vytvořena poměrně jednoduchá metoda dělení otisků prstů, kterou bylo možné zvládnout prakticky jen za pomoci lupy a jehly k počítání linií.²⁰⁶ Veškeré své poznatky Henry popsal v knize *Klasifikace a využití otisků prstů (Classification and uses of finger prints)*, která byla poprvé vydána v roce 1900.²⁰⁷

²⁰¹ THORWALD, s. 62.

²⁰² Tamtéž, s. 63.

²⁰³ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 519.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 519; THORWALD, s. 63; STRAUS, s. 111.

²⁰⁵ Rozdělením na 5 klasifikačních vzorů založil Henry dosud užívanou praxi. V dnešní době se nicméně ke klasifikačním a registračním účelům využívá 6 vzorů viz obrázek – doplnit číslo

²⁰⁶ THORWALD, s. 64.

²⁰⁷ NOSEK, s. 28; COLE s. 91.

V Indii byla daktyloskopie zaváděna ihned začátkem roku 1896, díky čemuž mohl Henryho systém, později využívaný ve většině států s výjimkou Jižní Ameriky, definitivně uzrát. Je nutné zmínit, že již v roce 1896 byla v některých státech Jižní Ameriky vystřídána bertillonáž daktyloskopií, která využívala klasifikační a registrační systém níže zmiňovaného Juana Vucetiche.²⁰⁸ Po schválení anglickými úřady v Indii, kde byla daktyloskopie již od roku 1897 zavedena jako hlavní a jediná metoda identifikace, byl systém roku 1900 představen také Scotland Yardu.²⁰⁹ Edward Richard Henry byl v roce 1901 jmenován šéfem Scotland Yardu a zanedlouho se stal také policejním prezidentem v Londýně. Díky jeho působení byla v Londýně zřízena centrála pro otisky prstů, která obsahovala jednu z největších sbírek otisků na světě. Dle Heindlova tvrzení již v roce 1910 vlastnila více než 150 tisíc²¹⁰ registračních karet.²¹¹ Neuvěřitelný úspěch daktyloskopie zanedlouho vzbudil zájem i u ostatních policejních úřadů po celé Evropě a později také v USA.²¹² Henryho systém byl postupně převzat policejními stanicemi ve Velké Británii, USA, Holandsku, Belgii, Rakousko-Uhersku i Německu. Na rozdíl od Itálie, Norska nebo Švédska kde využívali „argentinský systém“ vytvořený argentinským policejním úředníkem Juanem Vucetichem.²¹³ Rozdíly v metodách klasifikace neměly velký vliv na užitečnost identifikace pomocí systému daktyloskopie a také nijak nebránily výměně otisků mezi policejními odděleními napříč státy. Například otisky odebrané policisty v Římě byly stejně srozumitelné také pro policisty Scotland Yardu i přesto, že obě města klasifikovala otisky pomocí jiných systémů.²¹⁴ Oklikou přes Indii tedy metoda daktyloskopie zdomácněla také ve většině zemí po celém světě, ve kterých způsobila převrat v kriminalistice.²¹⁵ Pro představu je možné zmínit porovnání výsledků antropometrie s daktyloskopií. Za období pěti let bylo v Anglii za pomoci antropometrie usvědčeno pouze 462 lidí, naopak pomocí daktyloskopie bylo za stejnou dobu usvědčeno 6776 lidí.²¹⁶ Znamenalo to čtrnáctinásobně větší počet, než jakého bylo předtím dosaženo

²⁰⁸ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 520.

²⁰⁹ WEHNER, s. 113; Četnické listy, 5. 7. 1937, 11/13; HOOVER, s. 12; COLE, s. 87; HAWTHORNE, s. 7.

²¹⁰ Národní listy z roku 1905 obsahují informaci, dle které měla londýnská policie k roku 1905, čtyři roky po zavedení daktyloskopie v Anglii, seznam otisků rukou asi 90 tisíc delikventů. Do roku 1910, ve kterém dle Heindla vlastnila více než 150 tisíc daktyloskopických karet, je tedy patrný téměř dvojnásobný růst.

²¹¹ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 523.

²¹² FOSDICK, s. 365; Z přednášky Archibalda Reisse na Mezinárodním policejním kongresu v Monaku 1914, *Premier Congrès de police judiciaire internationale. Monaco. Avril 1914*, s. 41.

²¹³ FOSDICK, s. 366.

²¹⁴ Tamtéž

²¹⁵ ZÍBRT, *Staročeský rukohled*, s. 204.

²¹⁶ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 523.

bertillonáží. Celá tato proměna i se svými úspěchy byla ovšem stále vnitřní záležitostí, o kterou veřejnost nejevila velký zájem. Ten ale bylo třeba podnítit. Daktyloskopie se zkrátka musela nejprve veřejně osvědčit, a to jedinou možnou cestou – uznáním průkaznosti otisků prstů soudem v případě velkého procesu, na který by byla soustředěna pozornost celé Anglie.²¹⁷ Než ale k něčemu takovému mohlo dojít, otrásl zemí výše zmiňovaný „případ Beck“, který veřejnosti odhalil nespolehlivost starých identifikačních metod. Ovšem necelý rok po ukončení této aféry došlo k události, která konečně přesvědčivým způsobem dokázala spolehlivost metody daktyloskopie jako identifikačního prostředku. Onou událostí byl „proces Startton“,²¹⁸ který započal 27. března 1905.²¹⁹

Případ brutální vraždy manželů Farrowových, v němž byli obviněni bratři Albert a Alfred Starttonovi, je znám především jako první případ v dějinách Anglie, ve kterém došlo k odsouzení za vraždu na základě otisků prstů nalezených na místě činu.²²⁰ Podstatné a přelomové je v tomto případě zejména slovo odsouzení, jelikož do této doby soudy nové metodě příliš nedůvěřovaly. Proces Stratton tedy znamenal konečné vítězství daktyloskopie, která využila příležitost k tomu se prosadit jako spolehlivý identifikační prostředek.²²¹ Mohlo by se proto zdát, že daktyloskopii v jejím vítězném tažení již nemohlo stát nic v cestě. A dá se říci, že tomu tak skutečně bylo. Nicméně v rámci kriminalistické identifikace existoval stále rostoucí problém týkající se mezinárodního sjednocení identifikačních metod.

Avšak než se bude práce touto problematikou zabývat, je nutné zmínit posledního z vybraných mužů, který se výrazným způsobem zasloužil o praktické využití daktyloskopie. Z důvodů, které vyplývají z textu níže je možné ho po vzoru Čenka Zírta považovat za zakladatele moderní daktyloskopie, který se svým přínosem přinejmenším rovná Angličanu Francis Galtonovi. Téměř na druhém konci světa, ve stejné době, kdy Edward Henry převzal v Londýně vedení identifikační služby, zaváděl Juan

²¹⁷ THORWALD, s. 66.

²¹⁸ Případ je v dostupných cizojazyčných zdrojích dohledatelný také pod názvem „Případ bratří Strattonů“ (v anglickém originále „Startton Brothers case“), „Vraždy v maskách“ („Mask murders“), nebo také „Případ vraždy manželů Farrowových“ („The case of the Farrow Murders“). V knize Jurgena Thorwalda je tento proces nazýván jako „Deptfordský vrah“.

²¹⁹ THORWALD, s. 75; KUČEROVÁ, s. 178.

²²⁰ *The Stratton Brothers*. In: The Forensics Library [online], [cit. 2022–23–09]. Dostupné z: <http://aboutforensics.co.uk/the-stratton-brothers/>; Národní listy, 12. 5. 1905, 45/129; Přítomnost, 23. 4. 1930, 7/16; THORWALD, s. 79.

²²¹ Tamtéž, s. 79; WEHNER, s. 115.

Vucetich, policejní úředník z Buenos Aires, „vlastní“ identifikační metodu využívající otisky prstů, pro kterou razil dnes všeobecně známý název daktyloskopie.²²²

5.7 Juan Vucetich (1858–1925)²²³

Původem Dalmatinec Juan Vucetich (narozen Ivan Vučetić) působil od roku 1888 ve službách argentinské policie v La Platě. Jeho původ lze najít v malé vesnici Lesina na území dnešního Chorvatska, ve které vyrůstal, a ve které také získal základní školní vzdělání.²²⁴ Svou vlast opustil teprve v roce 1884 a usídlil se v Argentině. I přes to, že měl pouze základní vzdělání, projevil se u něj velký talent pro matematiku a statistiku. Díky těmto schopnostem byl v roce 1891 povolán policejním ředitelem v La Platě, který ho pověřil vybudováním „kanceláře pro antropometrii“.²²⁵ Zavést tuto novinku nebylo pro schopného Vuceticha žádným problémem, nicméně dle pozdějších slov jeho životopisce se antropometrie „nedotkla buněk ve Vucetichově mozku, ve kterých odpočívaly jeho tvůrčí schopnosti“.²²⁶ Ale velice brzy rozpoznal důležitost Galtonových úspěchů,

o kterých se dozvěděl z časopisu *Vědecká revue (Revue scientifique)* z května roku 1891.²²⁷ Proto sotva co se místní policie seznámila s Bertillonovým systémem, Vucetich začal po domácku snímat otisky prstů všech zatčených, kteří byli přivedeni do jeho kanceláře. Tak poprvé využíval daktyloskopii v boji se zločinem. Zanedlouho jeho zápal přinesl první výsledky, a to především z oblasti klasifikace a registrace otisků prstů.²²⁸ Časopis *Vědecká revue* sice stále přinášel nové informace o Galtonově snaze nalézt ideální způsob klasifikace otisků, nicméně nezmiňoval nic o jejích výsledcích.²²⁹ Vucetich se proto začal horlivě věnovat problému, jehož řešení časopis neuváděl. Na základě svých výzkumů zcela samostatně stanovil 4 základní klasifikační typy,²³⁰

²²² NOSEK, s. 24.

²²³ Nosek ve své knize uvádí chybný rok Vucetichova narození. Veškeré dostupné zdroje se shodují na roce 1858, Nosek uvádí rok 1838.

²²⁴ THORWALD, s. 57; DLOUHÝ, Michal, *Osobnosti světové kriminalistiky. Část 10.* In: Kriminalistický sborník 38, 1994, 11, s. 504; COLE, s. 128; HAWTHORNE, s. 7.

²²⁵ THORWALD, s. 56; DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 10.*, s. 504; WEHNER, s. 110.

²²⁶ THORWALD, s. 57.

²²⁷ DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 10.*, s. 504.

²²⁸ Tamtéž, s. 504; THORWALD, s. 57.

²²⁹ THORWALD, s. 57.

²³⁰ 1. otisky, které se skládaly jen z oblouků, 2. otisky s deltou na pravé straně, 3. otisky s deltou na levé straně, 4. otisky s deltami na obou stranách.

kteře odpovídalý Galtonovým. Tím byly ve své podstatě potvrzený výsledky obou badatelů.²³¹

Vucetich vytvořil klasifikační systém, ve kterém podobně jako například výše zmiňovaný Henry označoval vzory palce a ostatních prstů písmeny a číslý, které umožňovalý složení přesného klasifikačního vzorce pro otisk ruký.²³² Protože na každém prstu bylo možné nalézt 4 různé základní typý, Vucetich dokázal snadno určit počet možností, které poskytoval jeho klasifikační systém.²³³ Vzhledem k tomu, že se Vucetich s Galtonem shodovali na počtu možných klasifikačních typů, tak i oba jejich systémy poskytovalý stejné množství možností, konkrétně 1 048 570.²³⁴ Problém registrace poté vyřešil vytvořením registračních zásuvek, do kterých ukládal sejmuté otisky prstů seřazené podle písmen, číselných hodnot vzorců, a podle poznávacích znamení.²³⁵

V roce 1892 se mu podařilo vyřešit na základě krvavých stop otisků prstů dvojnásobnou vraždu malých dětí.²³⁶ Vyšetřování policií malého městečka Nocochea bylo přinejmenším zmatené, a i přesto, že existovalo podezření, že vrahem dětí je jejich matka Francisca Rojas, nedokázala policie ze ženy vymoci přiznání. Vyřešení případu přišlo až ve chvíli, kdy byl o týden později na místě činu nalezen krvavý otisk prstu, který byl po důkladném prozkoumání označen za otisk pravého palce podezřelého. Je veskrze morbidní tuto událost nazývat štěstím, nicméně pro Vucetichovu kariéru znamenala obrovský krok kupředu. Byl to totiž první případ v historii, ve kterém byl vrah usvědčen a následně také odsouzen na základě otisků prstů.²³⁷

Vucetich zanedlouho poté pochopil, že přišel správný čas pro zvedení jeho metody. Již v roce 1893²³⁸ vydal svou první příručku s názvem *Všeobecný návod k užití metody antropometrické a metody otisků prstů* (*Instrucciones generales para el sistema de filiación*). V roce 1901 vyšlo v La Plata jeho druhé dílo z oboru daktyloskopie pod titulem *Všeobecný návod k systému identifikace osob* (*Conferencia sobre el sistema*

²³¹ THORWALD, s. 57; DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 10.*, s. 504; STRAUS, s. 88.

²³² Příklad vzorců, které mohly být vytvořeny: A-3-1-2-4 / D-3-2-1-4 atd. Přičemž první písmeno ve vzorci (ABCD) vždy označovalo palec, číslice poté ostatní prsty. Číslice odpovídaly vytvořeným klasifikačním vzorům. Vzorec vytvořený pro otisky deseti prstů by byl tedy jednou tak dlouhý.

²³³ Konkrétně výpočtem 4^{10} ($4 \times 4 \times 4 \times 4 \times 4 \times 4 \times 4 \times 4 \times 4 \times 4$) = 4 základní typý X 10 prstů = 1 048 570 možností

²³⁴ DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 10.*, s. 504.

²³⁵ THORWALD, s. 58.

²³⁶ NOSEK, s. 24; DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 10.*, s. 504; THORWALD, s. 58; WEHNER, s. 111; COLE, s. 128.

²³⁷ DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 10.*, s. 504; WEHNER, s. 111; HAWTHORNE, s. 9.

²³⁸ Podle Noska se tomu tak stalo až v roce 1896, nicméně nejen v tomto případě je nutné pracovat s předpokladem, že některá data, která Nosek uvádí jsou chybná.

dactiloscopico).²³⁹ Vítězný postup Vuceticha a jeho systému již nedokázalo nic zastavit. V červnu 1896 zavedla provinční policie daktyloskopii, čímž došlo k první velké porážce antropometrie, kterou mu Bertillon nikdy nezapomněl. Toto rozhodnutí vedlo ke skutečnosti, že se Argentina stala první zemí světa, ve které se daktyloskopie převládla jako výchozí metoda pro kriminalistickou identifikaci. Na počátku 20. století začaly daktyloskopii zavádět i policejní aparáty jiných jihoamerických států. Brazílii a Chile, které daktyloskopii zavedli v roce 1903 následovala například Bolívie v roce 1906, a o dva roky později také Peru, Paraguay a Uruguay.²⁴⁰

Vucetich si nebyl vědom, jaké vítězství svých badatelských i životních snah prožívá. Neměl totiž dostatek informací z Evropy, ze kterých by si mohl udělat obrázek o tom, jak předběhl dobu. Je ale možné předpokládat, že i kdyby je měl, Starý svět by nebyl inovacím přicházejícím z Jižní Ameriky přílišně otevřen. Konec svého života proto Vucetich strávil ve velké bídě, vyčerpáván tuberkulózou.²⁴¹ Nebyl to on, kdo zapříčinil definitivní vítězství daktyloskopie, nicméně alespoň soudobá díla shrnující dějiny identifikace jeho novátorským myšlenkám poskytují zasloužený prostor a uznání.

5.8 Porážka antropometrie a konečné vítězství daktyloskopie. „Galton-Henry kontra Bertillon“

Jak je z kontextu práce zřejmé, vítězný postup daktyloskopie se vyznačuje zápasem s antropometrickým systémem, který utrpěl po Bertillonově smrti definitivní porážku na I. Mezinárodním policejním kongresu, který se konal v roce 1914 v Monaku.²⁴² V tomto místě práce navazuje na výše zmiňovaný problém mezinárodního sjednocení identifikačních metod, který byl společně s myšlenkou mezinárodní policejní organizace jedním z klíčových témat kongresu.

S postupným zaváděním daktyloskopie ve většině zemí po celém světě docházelo k prohlubování problému, který se musel s příchodem nové identifikační metody nutně objevit. Do roku 1914 došlo k tomu, že jedna část zemí bezvýhradně uznávala novou metodu identifikace pomocí otisků prstů, zatímco druhá část byla ortodoxním zastáncem

²³⁹ DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 10.*, s. 505; NOSEK, s. 28.

²⁴⁰ DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 10.*, s. 505; THORWALD, s. 61.

²⁴¹ DLOUHÝ, *Osobnosti. Část 10.*, s. 506; THORWALD, s. 62.

²⁴² *Premier Congrès de police judiciaire internationale. Monaco, Avril 1914. Actes du Congrès*, Paris 1926; NOSEK, s. 29; THORWALD, s. 62, 86; *Kriminalistická daktyloskopie*. In: *Kriminalistika.eu* [online], [cit. 2022–29–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

zastaralé antropometrie.²⁴³ Vina je v tomto přičítána zejména Bertillonovi, který neuznával jinou metodu než jím vytvořenou antropometrii. Ta byla v Evropě využívána pouze ve Francii, Lucembursku, Monaku a Rumunsku. Dále také v Alžírsku a Mexiku. Asijské státy a Austrálie naopak využívaly pouze daktyloskopii.²⁴⁴

Jakákoliv užší spolupráce obou identifikačních metod byla i při nejlepší vůli nemyslitelná a neuskutečnitelná. Proto bylo také častým jevem, že pachatel, kterému hrozil konflikt s policií v zemi bertillonáže, unikl zákonu do země využívající daktyloskopii. Z těchto důvodů bylo nutné určitým způsobem sjednotit využívání identifikačních metod a tím také zvolit systém, který bude pro mezinárodní užití praktičtější. Do roku 1914 bylo mnohokrát navrhováno odstranění tohoto nepříznivého stavu, nicméně sjednocení stále naráželo na odpor Francie i samotného Bertillona.²⁴⁵

Heindl, který měl ve svém životě mnoho příležitostí s Bertillonem hovořit, uvádí, že Bertillon do své smrti, která ho potkala na jaře roku 1914 zkrátka „*nenechal žádnou nauku existovat vedle své*“.²⁴⁶ Zanedlouho poté se konal zmiňovaný monacký policejní kongres,²⁴⁷ který se rozhodl prosadit cestu k jednotnému mezinárodnímu identifikačnímu systému založenému na dekadaktyloskopii (Příloha č. 7). Příložená tabulka (Příloha č. 8) obsahuje výčet zemí, ve kterých byla dosavadní rozštěpenost odstraněna vítězstvím daktyloskopie nad antropometrií.²⁴⁸

Rok 1914 se tedy stal rokem, ve kterém daktyloskopie definitivně převzala roli mezinárodní metody pro registraci zločinců. O to se paradoxně velkou měrou zasloužil také Bertillonův nástupce M. David, který navzdory všem očekáváním doporučil namísto antropometrie daktyloskopii.²⁴⁹ Z výše uvedené tabulky ovšem není patrná skutečnost, že daktyloskopie nakonec zvítězila také ve Francii, kolébce antropometrie, která se využití daktyloskopie dlouhá léta bránila.²⁵⁰ K obratu veřejného mínění došlo již po roce 1911, ve kterém došlo k loupeži obrazu Mony Lisy z výstavních prostor Louvru.²⁵¹ Obraz

²⁴³ *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–29–09]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

²⁴⁴ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 555.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ Bertillon zemřel v únoru roku 1914. Zmiňovaný monacký policejní kongres se uskutečnil jen 2 měsíce po jeho smrti. Lze si proto klást otázku, zda byl tak rychlý sled událostí pouhou náhodou, nebo byla Bertillonova smrt v ohledu ustavování daktyloskopie něčím očekávaným a vítaným.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 556.

²⁴⁹ WEHNER, s. 117; Z přednášky Archibalda Reisse na Mezinárodním policejním kongresu v Monaku 1914, *Premier Congrès de police judiciaire internationale. Monaco. Avril 1914*, s. 42.

²⁵⁰ Četnické listy, 5. 7. 1937, 11/13

²⁵¹ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie II.*, s. 525; WEHNER, s. 96; THORWALD, s. 83.

byl dle dostupných informací vyříznut z rámu, na kterém byly při bližším ohledání nalezeny otisky prstů. Vyšetřování případu nicméně ztroskotalo na zastaralosti a nedostatečnosti tehdejších identifikačních metod využívaných v Paříži. Bertillon zkrátka nebyl schopen pachatele identifikovat, protože vědomě nepřihlížel k zajištěným otiskům, ale výhradně k měrám získaných jeho metodou. Tento neúspěch přiměl veřejnost ke kritice antropometrického systému, jehož vedoucí pozice byla k Bertillonově neštěstí definitivně podlomena.²⁵²

Půda pro mezinárodní spolupráci v rámci kriminalistické identifikace byla po monackém kongresu nepochybně připravena. Jeho závěry ovšem nedokázaly dojít uplatnění. Sny o spolupráci na úseku boje proti kriminalitě byly zničeny první světovou válkou.²⁵³ Po ní se v roce 1923 sešla v New Yorku mezinárodní policejní konference, která opětovně položila základy konkrétní spolupráce, a ještě na tentýž rok svolala II. Mezinárodní policejní kongres do Vídně. Obnovená jednání zpřetrhaná první světovou válkou nicméně ani na druhém kongresu nedosáhla dokonalého úspěchu.²⁵⁴ Z hlediska daktyloskopie byl ovšem tento sjezd podstatný zejména díky postavě kodaňského policejního inspektora Haakona Jörgensena, který představil ideu zjišťování totožnosti na dálku pomocí daktyloskopie a telegrafu.²⁵⁵ Ve své zprávě vystoupil s návrhem systému vybudovaného jednak na základě všech otisků prstů, jednak na jemných detailech každého jednotlivého otisku. Pomocí číslic bylo poté možno dopodrobna popsat jednotlivé papilární linie a daktyloskopické markanty. První část systému tohoto velice složitého systému, jež spočívala na otiscích všech deseti prstů měla umožnit zjišťování identity zločince napříč policejními úřady.²⁵⁶ Druhá část, která byla Jörgensenem nazvána „systém jednoho prstu“, si kladla za cíl rychlé zjišťování totožnosti osoby na základě jemných otisků zanechaných na místě činu.²⁵⁷ Tento komplikovaný systém byl Jörgensenem na kongresu představen na příkladu zatčení Františka Růžičky (Příloha č. 9). Z očividných důvodů ovšem nebude práce v tomto místě zacházet do větších detailů.

²⁵² WEHNER, s. 99.

²⁵³ Tamtéž, s. 118., THORWALD, s. 62.

²⁵⁴ I přesto nelze opomenout některé z jeho přínosů. II. Mezinárodním policejním kongresem z roku byla ustanovena „Mezinárodní kriminální komise“ se sídlem ve Vídni. Došlo také k reorganizaci kriminální služby v řadě států nebo vydávání prvního mezinárodního časopisu pro kriminalistiku s názvem *Mezinárodní veřejná bezpečnost (Internationale öffentliche Sicherheit)*.

²⁵⁵ ERHART, Josef, *Mezinárodní kongres ve Vídni. Soubor přednášek delegátů států na kongresu zastoupených z oboru kriminálně policejního a z kriminální vědy*, Praha 1924, s. 66; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 559; NOSEK, s. 61; Lidové noviny, 15. 10. 1937, 45/520.

²⁵⁶ ERHART, s. 66.

²⁵⁷ ERHART, s. 67; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 560.

I přes značnou složitost systému o něm bylo podrobně jednáno a v tomto směru byla přijata také konečná rezoluce. Kongres považoval systém, dle dosavadních zkušeností ve sféře zjišťování otisků na dálku, za nesmírně účinný prostředek ke spolehlivému a rychlému zjišťování totožnosti mezinárodních zločinců, a doporučil ho proto přijmout jako systém standartní.²⁵⁸ Pověřil také na kongrese přítomné zástupce policejních úřadů, aby započali se zasíláním daktyloskopických karet s otisky prstů zločinců mezinárodnímu úřadu pro zjišťování totožnosti na dálku,²⁵⁹ který byl od této doby zřízen v Kodani.²⁶⁰ Zanedlouho poté byl Jörgensenův systém zaveden v USA, Belgii, Brazílii, Itálii, Německu, Norsku, Polsku a dalších státech Evropy (viz Exkurz č. 1). V Československu ovšem zaveden nebyl a jeho užívání se neujalo.²⁶¹ Ani v Anglii, vzhledem k výzkumu londýnského daktyloskopa Collinse, který uveřejnil vlastní systém pro daktyloskopickou identifikaci na dálku, využíván nebyl.²⁶² Nicméně je nutné zmínit, že v Evropě 30. let 20. století se nakonec kvůli napjaté politické situaci identifikace na dálku obecně příliš neužívalo.

Ve 20. letech 20. století došel vývoj daktyloskopických registrací téměř u všech bezpečnostních ústředen ke svému konci. Ve stejné době daktyloskopie získala konečné uznání celého světa coby jedna z nejefektivnějších kriminalisticko-identifikačních metod a znalecký posudek tohoto oboru se stal plnohodnotným důkazem uznávaným soudy ve všech zemích.²⁶³ Nelze ovšem pominout pokusy o zpochybnění důkazní hodnoty otisků prstů, které se objevovaly souběžně s pochybeními vyšetřujících kriminalistů. Obě tyto eventuality vrhaly špatné světlo na metodu daktyloskopie, která i přese vše obstála a dodnes obsazuje jedno z prvních míst mezi nejúčinnějšími kriminalistickými metodami.

²⁵⁸ ERHART, s. 80.

²⁵⁹ Toto opatření bylo učiněno s cílem vytvoření co možná nejúplnějšího mezinárodního rejstříku těchto profesionálních zločinců.

²⁶⁰ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 562; ERHART, s. 81.

²⁶¹ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 562.

²⁶² NOSEK, s. 62.

²⁶³ *Okénko do dějin kriminalistiky*. In: Policie ČR [online], [cit. 2022–29–09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/okenko-do-dejin-kriminalistiky.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>

6 Meze daktyloskopie v praxi

Praktické využití otisků prstů jako prostředku identifikace je dnes běžnou metodou, bez které by byla moderní kriminalistika téměř nemyslitelná. Rok od roku stoupá počet zločinců, kteří byli na jejím základě usvědčeni. Celý tento proces byl od svých počátků vyprávěn jako příběh dlouhé a dobře odvedené práce mnoha vytrvalých a schopných odborníků. Nicméně v tomto bodě se nabízí snad poslední otázka. Je daktyloskopie opravdu tak dokonalou, jak se může zdát? Daktyloskopie má ve své podstatě dvojí účel, který lze stručně vyjádřit tak, že neslouží pouze těm, kdo o ni stojí, ale i těm, kdo o ni nestojí. Těch, kteří o ni nestojí, je mnoho. Je totiž mnoho těch, které stopa v podobě malého otisku odsoudila. Z úzce zaměřeného textu práce se může zdát, že je daktyloskopie neomylným a téměř dokonalým postupem zjišťování a ověřování totožnosti. A je pravděpodobné, že tomu tak skutečně je. Ovšem ani daktyloskopie není metodou, která by dokázala zaručit naprosto bezchybnou identifikaci. Národní listy obsahují zprávu o dvou kriminálních případech, ve kterých vyšetřující při využití daktyloskopických otisků pochybili a ze zločinu obvinili nevinné.²⁶⁴ Nicméně nestalo se tomu proto, že by byla sama myšlenka využití daktyloskopie nedostatečnou či chybnou. Problémem se stalo spíše neopatrné rozpoznání a vyhodnocení veškerých okolností a stop, které podávají svědectví o vině či nevině. K prvnímu zmiňovanému případu došlo v malém městě, kde se ucházel mladý muž o ruku dcery bohatého klenotníka. Otec dívky jejich vztahu nepřál, a proto nebylo divu, že z velké krádeže, která se v jeho obchodě stala, obvinil nápadníka své dcery. Policie v klenotnictví našla otisky prstů, které patřili právě zmiňovanému muži. Mladík byl proto zatčen. Výhradní využití otisků prstů k identifikaci pachatele by v tomto případě odsoudilo nevinného, pokud by klenotníková dcera v kritickém okamžiku nevypověděla, že jí mladík klepáním na okno oznamoval místo jejich schůzky. Mladík byl proto propuštěn a současně s tím byl také usvědčen lupič, který vloupání skutečně provedl.²⁶⁵ Druhý případ je prvnímu ve své podstatě velice podobný. Došlo k obvinění muže, který po nocích z důvodu nespavosti jezdil na kole. Jedné noci uviděl na silnici rozházené střepy, které z opatrnosti odklidil. Druhého dne byl detektiv zatčen pro vloupání do obchodu, jehož střepů z výlohy se předešlé noci dotkl, a na kterých byly nalezeny jeho otisky prstů. Soudce naštěstí uvěřil výpovědi svědků,

²⁶⁴ Národní listy, 7. 5. 1941, 81/126.

²⁶⁵ Národní listy, 7. 5. 1941, 81/126.

kteří muže často vídali jezdit v noci na kole, a proto měl i tento případ dobrý konec. Muž byl propuštěn a za několik dní byli zatčeni praví lupiči, kteří měli zločin na svědomí.²⁶⁶

Nabízela by se také otázka, zda je možné zpochybnit neomylnost daktyloskopie pomocí chirurgických zákroků či plastických operací, které mají za cíl poškození, úpravu či celkové odstranění papilárních linií. Práce v jedné ze svých částí zmiňovala tři základní postuláty daktyloskopie, jejichž přesné znění zde není nutné opakovat. Třetí z nich nicméně hovoří o relativní neodstranitelnosti papilárních linií. V průběhu historie není zaznamenáno mnoho případů, ve kterých podobné metody zločinců zvítězili nad daktyloskopií. Ovšem za zmínku jistě stojí případ, který se odehrál v americkém Chicagu, a který přinejmenším vylekal americké policejní úředníky přesvědčené o spolehlivosti daktyloskopie. V říjnu roku 1933²⁶⁷ byla v jedné z okrajových částí Chicaga nalezena mrtvola zločince Guse Winklera, o jehož totožnosti nebylo pochyb.²⁶⁸ Policejní praxe nicméně vyžadovala sejmutí otisků, které byly následně poslány ke klasifikaci a registraci. Pokud nedošlo k chybě, mělo by být možné nalézt Winklerovu registrační kartu staršího data. Ta se ovšem nenašla. Existence možnosti, že daktyloskopický systém se svou klasifikací není tak spolehlivý, jak se do této doby zdálo, vyvolala pozdvižení. To ovšem netrvalo dlouho, jelikož byla tato možnost k úlevě odborníků zavržena. Důkladné mikroskopické šetření odhalilo nepatrný chirurgický zákrok, který byl proveden na papilárních liniích jednoho z prstů. Změna jedné nepatrné linie tedy zapříčinila změnu celého poznávacího vzorce.²⁶⁹ Na první pohled se tedy mohlo zdát, že je pomocí operace možné zpochybnit neomylnost daktyloskopie. Lidový deník *Večer* v krátkém článku týkajícím se vývoji daktyloskopie interpretoval soudobý pohled na daktyloskopii z 30. let 20. století takto: „*Daktyloskopie byla až do poslední doby jednou z nejlepších metod v hledání a usvědčování zločinců. Teprve v poslední době selhává. Ne snad proto, že by se našly vady, nýbrž proto, že zločinci sami našli prostředek proti ní, a to – operativní rozrušování kůže na koncích prstů, a brzy se ukázalo, že je tím daktyloskopie v koncích, zejména v Americe.*“²⁷⁰ Naštěstí tomu tak ve skutečnosti nebylo. Každá operace totiž zanechává určité stopy – jizvy, které jsou při pečlivém snímání otisků sejmuty společně s liniemi prstů. Jak bylo již řečeno, každé zjizvení pokožky dokáže

²⁶⁶ Národní listy, 7.5.1941, 81/126.

²⁶⁷ Takto událost datuje W. Wehner. J. Thorwald ovšem tvrdí, že se případ odehrál v říjnu roku následujícího.

²⁶⁸ WEHNER, s. 120; THORWALD, s. 104.

²⁶⁹ WEHNER, s. 120.

²⁷⁰ Večer, 1.9.1937, 24/205.

výrazným způsobem přispět k individualizaci podezřelé osoby. Proto stále je a vždy bylo jedinou šancí zločinců zkrátka nezanechávat na místě činu otisky prstů. Nicméně tento dobový názor měl své jisté opodstatnění. Vedle zmiňovaného případu Guse Winklera se ve 30. letech v Americe (viz Exkurz č. 2) udál další pozoruhodný případ, který opětovně vyvolal pochyby o spolehlivosti otisků prstů. Ani ne rok po objasnění Winklerova případu byly v lednových dnech roku 1934 snímány otisky mrtvého gangstera Jacka Klutase. Bylo běžným zvykem kriminální policie, že snímala otisky mrtvým gangsterům, ovšem v tomto případě neměl úředník identifikační služby co snímat. Klutasovy prsty totiž neměly papilární linie.²⁷¹ Případ okamžitě vyvolal vlnu otázek, zda se otisky prstů dají skutečně vymazat, nebo zda existují lidé bez papilárních linií. Okamžitě byl proto povolán kožní specialista, aby provedl důkladné vyšetření prstů mrtvého. K úlevě všech ze znaleckého posudku vyplynulo, že Jack Klutas podstoupil operaci s cílem odstranění kůže na špičkách prstů, aby vyloučil možnost identifikace. Odborník byl schopen v nové, narůstající kůži rozpoznat slabý, ale zřetelný vzor původních papilárních linií.²⁷² Případ byl tímto poměrně rychle vyřešen, nebezpečí bylo zažehnáno, ale otázkou stále zůstávalo, zda bylo opravdu odvráceno.

Nosek ve své knize věnuje jednu z kapitol dalšímu z možných východisek kriminálního boje proti daktyloskopii. S tím, jak ve světě rostla její sláva, rozneslo se také mezi zločinci, jaké nebezpečí znamenají otisky prstů na místě činu, a jakou pro ně mohou být hrozbou. Velmi brzy se ukázalo, že pro zločince neexistuje mnoho cest, jakými by dokázali unikat spravedlnosti, pokud by na místě činu zanechali svůj otisk. V zásadě se proto nabízeli dvě možnosti. O znetvoření papilárních linií, které bylo jedním z možných východisek byla již řeč výše. Druhou možností se ukázalo padělání otisků a jejich následné zanechání na místě činu. První zprávou o pokusu využít padělané otisky prstů pochází z Rumunska. Zloděj si pomocí otisků prstů příbuzného vytvořil daktyloskopické razítko, které poté otiskl na různé předměty z místa činu. Tento pokus byl ovšem rychle odhalen. Otisk se totiž po sejmutí rýsoval jako pozitiv, nikoliv jako negativ obrazu.²⁷³ Z odborné literatury jsou Noskovi známy pouze dva případy falešných otisků prstů, které stojí za zmínku. A to zejména kvůli skutečnosti, že celá řada případů, během kterých byly na místě činu zanechány falešné otisky, prošla téměř románovou proměnou, čímž jejich

²⁷¹ THORWALD, s. 103.

²⁷² Tamtéž, s. 103.

²⁷³ WEHNER, s. 119.

věrohodnost podstatně klesla.²⁷⁴ Nicméně otázce padělání otisků byla věnována přednáška také na výše zmiňovaném Mezinárodním policejním kongresu ve Vídni roku 1923. Docent univerzity ve Vídni Gustav Klein v ní upozornil na stále častější výskyt případů, ve kterých padělané otisky svedly vyšetřující kriminalisty na nepravou stopu. Opatřování kvalitnějších daktyloskopických razítek znemožňovalo identifikaci pouze na základě zanechaného otisku, vzhledem k tomu, že snaha vyšetřovatelů musela nejprve směřovat k nalezení cesty, jak rozeznávat padělané otisky od pravých. Vídeňské policejní ředitelství se ihned začalo zabývat možností, že by na padělaných otiscích mohly být nalezeny stopy látek použitých ke zhotovení razítka.²⁷⁵ Touto problematikou se zabýval také Klein, který na žádost policejního ředitelství ve Vídni vypracoval metodu, za pomoci které mohly být dokázány stopy látek vznikající při padělání otisků.²⁷⁶ Tato skutečnost jasně dokazuje, že zločinnost, ač schopna přisvojit si veškeré vědecké pokroky, zatím byla vždy vědeckými metodami předstižena. Zločince ovšem nelze vyhubit. I oni stále hledají nové metody, formy organizace či nové sféry, ve kterých budou moci beztrestně působit. Vytvářejí zkrátka nutnost, aby byla kriminální policie svou činností stále na výši a stále krok před nimi.

²⁷⁴ NOSEK, s. 94.

²⁷⁵ ERHART, s. 86.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 87.

Závěr

Po Bertillonově úmrtí v roce 1914 byla antropometrie již překonaným systémem, který byl zastíněn celosvětovým vítězným postupem daktyloskopie. Vše bylo dokonáno ve 20. letech 20. století, kdy byla daktyloskopie konečně uznána jako doposud neúčinnější metoda kriminalistické identifikace a otisky prstů se tak staly kvalitním a plnohodnotným důkazem uznávaným soudy ve všech zemích. Díky právnímu ukotvení daktyloskopie a vnímání otisku jako jednoho z jedinečných znaků člověka umožňuje daktyloskopie jednoznačnou a nezpochybnitelnou identifikaci, která je v dnešní době využívána nejen v kriminalisticko-právní oblasti, ale také v každodenním životě.

Velké množství dostupných prací týkajících se jednotlivých metod v dějinách kriminalistiky ovšem vykládá jejich vývoj zjednodušujícím způsobem jako soubor nahodilých, od sebe oddělených a nezávisle na sobě učiněných přínosů konkrétních osobností. Tento přístup lze ovšem považovat za ne příliš správný, vzhledem ke skutečnosti, že se autoři často dotýkají pouze jednotlivých dějinných událostí nezávisle na celém kontextu a kvůli tomu opomíjejí důležité momenty tvořící historické souvislosti. Autorka se tak doposud nesešla s moderní prací, jež by se detailně věnovala samotné historické linii konkrétní metody, daktyloskopii nevyjímaje. Naproti tomu generačně starší práce sepsané v průběhu 20. století lze v tomto ohledu považovat za podstatně kvalitnější. Ať už třídílný článek zpracovaný Bohuslavem Němcem vydaný v roce 1958, nebo zahraniční články z období 30. až 60. let 20. století. V tomto místě je proto nutné položit si otázku, proč tomu tak je? Dějepisectví v 19. a 20. století prodělalo velmi bouřlivý vývoj, neméně velký než mnohé přírodní vědy, a stalo se tak relevantním i pro přírodovědné a exaktní obory. Vnímání historie v dějinách se proměňovalo, avšak určitá úcta ke zkoumání dějin a snaha o jejich pochopení i v rámci jiných oborů byla pro minulá období společná. Autoři tak ve svých pracích neopomíjejí kvalitní zpracování historického kontextu, z čehož je patrná skutečnost, že byly dějiny vnímány jako neopomenutelná součást povědomí napříč obory i napříč vzdělanou veřejností. Je ovšem možné mít za to, že zájem o zkoumání dějin je v současnosti o něco menší než v předchozích obdobích. Při pozornějším pohledu na zdroje, které práce využívá, je patrné, že z velké většiny jsou vydané v minulém století a práce novější se ve zdrojích objevují velmi zřídka. To je způsobeno zejména tím, že s postupujícím časem blíže k současnosti se ztenčuje počet nových děl, které by se věnovaly dějinám daného oboru, a pokud se již objeví, nelze u nich hledat velkou originalitu. Například základní dílo o

dějinných kriminalistiky sepsané v našem prostoru v posledních letech s názvem *Dějiny kriminalistiky* (2012) je syntézou starších děl, jejichž autoři potřebné bádání provedli již dříve.

V práci se zdroji se stalo nejzásadnějším studium klíčových osobností samotné daktyloskopie. Tyto osobnosti přinesly základní objevy a poznatky v zákonitostech se kterými daktyloskopie v nezměněné podobě do dnešní doby pracuje a pouze mění formu jejich uplatňování. Učiněné objevy a vědecké práce, které byly sepsané v daktyloskopii během tohoto počátečního období jsou spolu velice úzce propojeny. Vědci, jakými jsou například W. Herschel, H. Faulds, F. Galton, E. R. Henry nebo J. Vucetich, jež stáli u zrodu těchto poznatků, aniž by to věděli, tak fakticky spolupracovali a prošlapali cestu k moderní, dodnes využívané daktyloskopii. Ta se díky soustavnému výzkumu stále rozvíjí, roste její přesnost a přibývá také množství informací, které dokáže odborníkům poskytnout. Tyto objevy si tak bezpochyby zasloužily zasadit do historického kontextu tak, aby bylo poukázáno na veškeré spojitosti, které pomohli dotvořit samotnou daktyloskopii tak, jak je dnes známa.

Autorka se domnívá, že práce poskytla odlišné zpracování dějin daktyloskopie, vytvořené metodami a postupy historické práce, které se do určité míry odlišují od tradičního zpracování tématu odborníky z oblasti kriminalistiky či justice. Text celkově nabízí pohled na dějinné události provázající vývoj daktyloskopie, díky naplnění několika základních cílů vytyčených v Úvodu. Podařilo se odhalit i historické nepřesnosti, které se netýkají jen samotné daktyloskopie, ale mohou přinést užitečné doplňkové informace pro studium dějin kriminalistiky. Například v případě nejasností ohledně personálního počtu v první britské státem financované skupině strážců zákona vytvořené smírčím soudcem Henrym Fieldingem v roce 1750 se v dostupné literatuře jejich počet výrazně mění. Sylvie Kučerová ve své knize tuto problematiku značně zjednodušuje, zatímco Wolfgang Wehner a Frank Arnau se zabývají počty detailněji. Podobně se ve stejné literatuře liší počet členů sboru Brigade de Sûreté, který vznikl z iniciativy F. Vidocqa v roce 1810. Autoři se opět v počtech členů strážců zákona rozcházejí. Při studiu historie za použití literatury S. Kučerové, W. Wehnera a F. Arnaua se v konečném důsledku mohou vytvářet klamné závěry, které dokáží potenciálně znesnadnit studium. Díky upřesnění těchto rozporů tak autorka došla k závěru, že v následném zkoumání bude přínosnější se přiklánět k detailnějším popisům W. Wehnera a F. Arnaua a z díla S. Kučerové čerpat jen velmi okrajově.

Na závěr se nabízí otázka, do jaké míry lze téma dějin daktyloskopie označit za zpracované. Autorka se domnívá, že z historické perspektivy lze tvrdit, že nejsou dějiny daktyloskopie probádané tak, jak by bylo možné očekávat. Prostor pro další výzkum lze vidět například ve zhodnocení vnímání otisků ve starověku. Autorka nabízí hypotézu, která předpokládá, že se metoda identifikace dle otisků prstů stala snadno široce přijímanou a nevyvratitelnou v oblasti vymáhání práva díky přijetí jedinečnosti otisků prstů již v dávné minulosti nezávisle na sobě téměř ve všech starověkých vyspělých kulturách. Bylo by tak zajímavé zjistit historické, kulturní a sociologické vnímání papilárních linií dávno před obdobím vzniku moderní vědecké daktyloskopie. Je totiž možné, že i díky tak nesofistikovaným a obskurním metodám, jako například čtení z ruky, bylo vnímání jedinečnosti čar na dlaních rukou až archetypálním povědomím napříč lidskou kulturou, a to připravilo vhodné podmínky k pozitivnímu vnímání daktyloskopie jako metody určování jedinečnosti ve společnosti obecně. Autorka také považuje za vhodné se dále podrobně zabývat v práci zmíněnými klíčovými osobnostmi dějin daktyloskopie, neboť jim v našem prostředí není z historického hlediska věnován dostatečný prostor. Celkově si téma zaslouží další pozornost historiků, neboť nabízí z hlediska vědy velký badatelský potenciál.

Seznam použitých zdrojů

VYDANÉ PRAMENY

Committee of Inquiry into the Case of Mr. Adolf Beck. Report from the Committee. Together with Minutes of Evidence, Appendix, and Facsimiles of Various Documents, London 1904.

Premier Congrès de police judiciaire internationale. Monaco, Avril 1914. Actes du Congrès, Paris 1926.

ERHART, Josef, *Mezinárodní kongres ve Vídni. Soubor přednášek delegátů států na kongresu zastoupených z oboru kriminálně policejního a z kriminální vědy, Praha 1924.*

FAULDS, Henry, *Dactylography or The study of Fingerprints, Halifax 1912.*

GALTON, Francis, *Finger Prints, London, New York 1892.*

HERSCHEL, William James, *The origin of finger-printing, London, New York 1916.*

DOBOVÁ PERIODIKA

Četnické listy

Národní listy

Osvěta americká

Plzeňské listy

Plzeňský obzor

Přítomnost

Večer

LITERATURA

ARNAU, Frank, *Člověk mimo zákon. Od nejstarších dob až po naše časy, Praha 1969.*

ARNAU, Frank, *Okolo zákona. Moc a bezmoc kriminální policie, Praha 1998.*

COLE, Simon, *Suspect Identities. A History of Fingerprinting and Criminal Identification, Cambridge, London 2001.*

CUMMINS, Harold, *Ancient Finger Prints in Clay. In: Journal of Criminal Law and Criminology 32, 1941, 4, s. 468–481.*

- CUMMINS, Harold, WRIGHT KENNEDY, Rebecca, *Purkinje's Observations (1823) on Finger Prints and Other Skin Features*. In: *Journal of Criminal Law and Criminology* 31, 1940, 3, s. 343–356.
- DLOUHÝ, Michal, *Osobnosti světové kriminalistiky. Část 10*. In: *Kriminalistický sborník* 38, 1994, 11, s. 504–506.
- DLOUHÝ, Michal, *Osobnosti světové kriminalistiky. Část 6*. In: *Kriminalistický sborník* 38, 1994, 6, s. 266–267.
- DLOUHÝ, Michal, *Osobnosti světové kriminalistiky. Část 8*. In: *Kriminalistický sborník* 38, 1994, 8, s. 359–360.
- DLOUHÝ, Michal, *Osobnosti světové kriminalistiky. Část 9*. In: *Kriminalistický sborník* 38, 1994, 10, s. 446–447.
- FOSDICK, Raimond Blaine, *The Passing of the Bertillon System of Identification*. In: *Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology* 6, 1915, 3, s. 363–369.
- GLOS, [?], *Daktyloskopie a J.E.Purkyně*. In: *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* 26, 1909, 104, s. 159.
- HAWTHORNE, Mark, *Fingerprints Analysis and Understanding*, Boca Raton, New York, London 2009.
- HEINDL, Robert, NĚMEC, Bohuslav, *Dějiny daktyloskopie I*. In: *Kriminalistický sborník* 2, 1958, 10, s. 463–473.
- HEINDL, Robert, NĚMEC, Bohuslav, *Dějiny daktyloskopie II*. In: *Kriminalistický sborník* 2, 1958, 11, s. 510–525.
- HEINDL, Robert, NĚMEC, Bohuslav, *Dějiny daktyloskopie III*. In: *Kriminalistický sborník* 2, 1958, 12, s. 555–564.
- HOOVER, John Edgar, *Criminal Identification*. In: *The American Journal of Police Science* 2, 1931, 1, s. 8–19.
- HYKEŠ, Oldřich Vilém, *J.Ev.Purkyně*, Praha 1953.
- KUČEROVÁ, Sylvie, KUČERA, Vladimír, *Z dejín zločinu a trestu*, Bratislava 1970.
- MUSIL, Jan a kol., *Kriminalistika*, Praha 1994.
- NOSEK, Václav, *Daktyloskopie, Cheiroskopie, Podkoskopie*, Kroměříž 1947.
- POLSON, Cyril John, *Finger Prints and Finger Printing. An Historical Study*. In: *Journal of Criminal Law and Criminology* 41, 1951, 4, s. 495–517.
- STRAUS, Jiří, VAVERA, František a kol., *Dějiny kriminalistiky*, Plzeň 2012.

THORWALD, Jürgen, *Století detektivů. Cesta a dobrodružství kriminalistiky*, Praha 1967.

VICHLENDÁ, Milan, *Kriminalistika*, Karviná 2011.

WEHNER, Wolfgang, *Šach zločinu*, Praha 1969.

ZÍBRT, Čeněk, *Dr. J.E.Purkyně a daktyloskopie (vucetichism)*. In: *Časopis Musea království Českého* 84, 1910, 2, s. 219–226.

ZÍBRT, Čeněk, *Staročeský rukohled a novočeský rukozpyt*, Praha 1910.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Kriminalistika.eu

VŠEHRD. Spolek Českých právníků

Courthouse Libraries BC

The Forensics Library

Policie ČR

Resumé

This work themed „The origins of dactyloscopy. On the historical development of the criminalistic method“, focuses on the description of history of dactyloscopy, especially on the development of dactyloscopy in the period at the turn of the 19th and 20th century. In this time dactyloscopy was born as a modern criminalistic method.

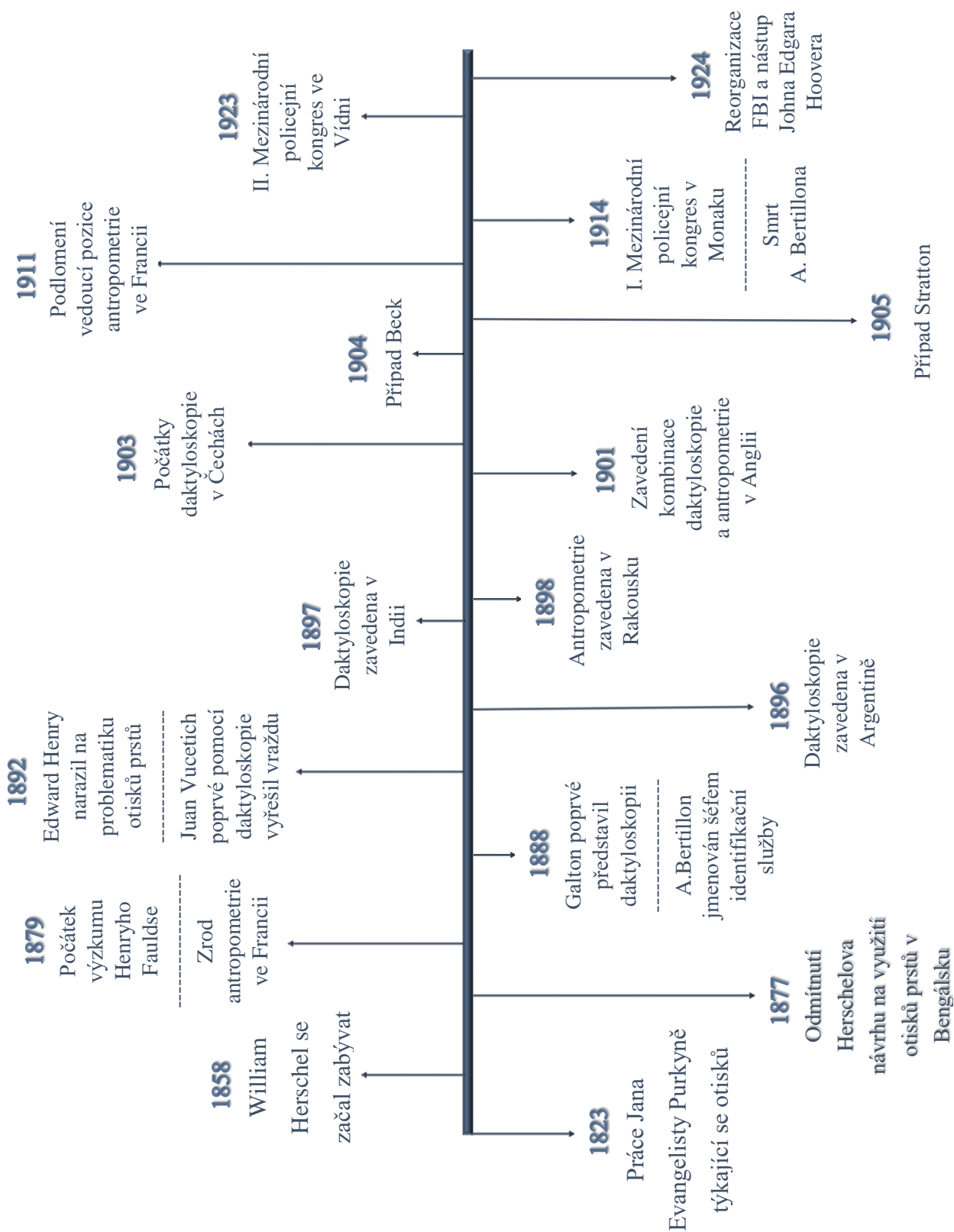
The thesis begins by introducing criminology in general terms, with a focus on introducing the subject of criminology and its place in the system of sciences. At the beginning, the thesis also aims to introduce the concept of dactyloscopy as well as the principles on which the method is based, which are *"1. there are no two people in the world who have exactly the same papillary line patterns, 2. papillary line patterns are relatively unchanging throughout a person's life, 3. papillary lines are irremovable unless the germinal layer of the skin is destroyed"*. In its next part, the text focuses on introducing the fight against crime in the times before the establishment of scientific criminology. This part highlights the long development that criminalistics had to go through before it became the criminalistics as we know it today. In particular, the first evidence of fingerprints, for example, in the area of the Micmac Indian tribe in the area of the present-day USA, or in the territory of ancient states such as ancient China, Japan or Mesopotamia. Subsequently, the thesis will describe the problems of criminalistic identification, especially because the search for an unmistakable method of identification of persons has been one of the main problems with which criminalistics has struggled since the beginning. In this section, the thesis mentions two methods that proved very effective in the second half of the 19th century – the anthropometric method, developed by the French police officer Alphonse Bertillon, and dactyloscopy, which used papillary lines for identification. After Bertillon's death, anthropometry suffered a defeat, as dactyloscopy eventually proved to be a much more practical and infallible method of identification

The next, main part of the thesis will describe the historical development of dactyloscopy from the first fingerprint evidence to the interpretation of the key "century of criminal science" - the nineteenth century, which represents the most important period for the development of dactyloscopy. In this part of the thesis are also mentioned important personalities for the development of dactyloscopy, such as William Herschel, who laid the first practical foundations for fingerprint identification. Henry Faulds with his proposal of using fingerprints for criminal identification. Also, Francis Galton, who

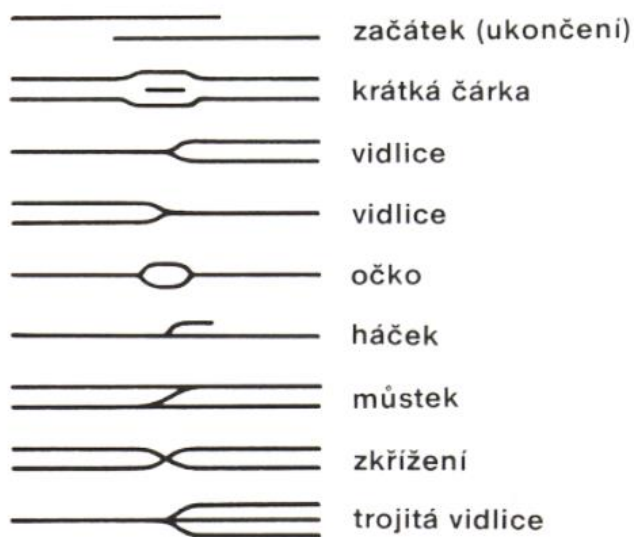
in his work laid the theoretical and scientific foundations of dactyloscopy by creating the first European fingerprint registration system. Also, Edward Henry, who built on Francis Galton's work and introduced dactyloscopy into police practice, or Juan Vucetich, who introduced dactyloscopy to the South American states. The last chapter of the thesis contains a historical discussion of the possibilities of challenging and confirming the laws of dactyloscopy in practice. Based on long-term research, it is shown that crime, although capable of appropriating all scientific advances, has so far always been anticipated by scientific methods. Dactyloscopy has therefore not been defeated to this day.

Přílohy

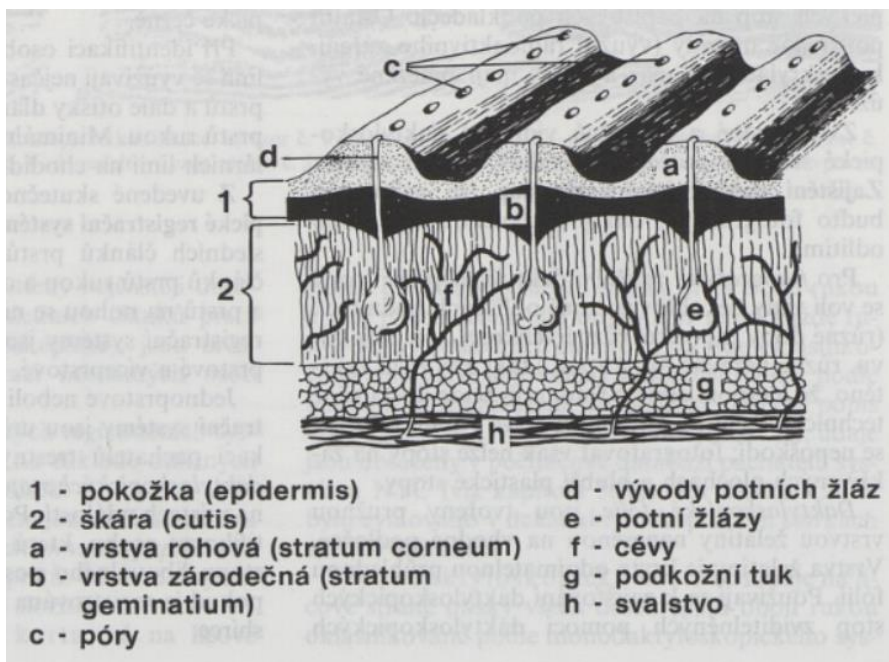
Příloha č. 1, Osa vývoje moderní daktyloskopie

Příloha č. 2, Tvary daktyloskopických markantů²⁷⁷

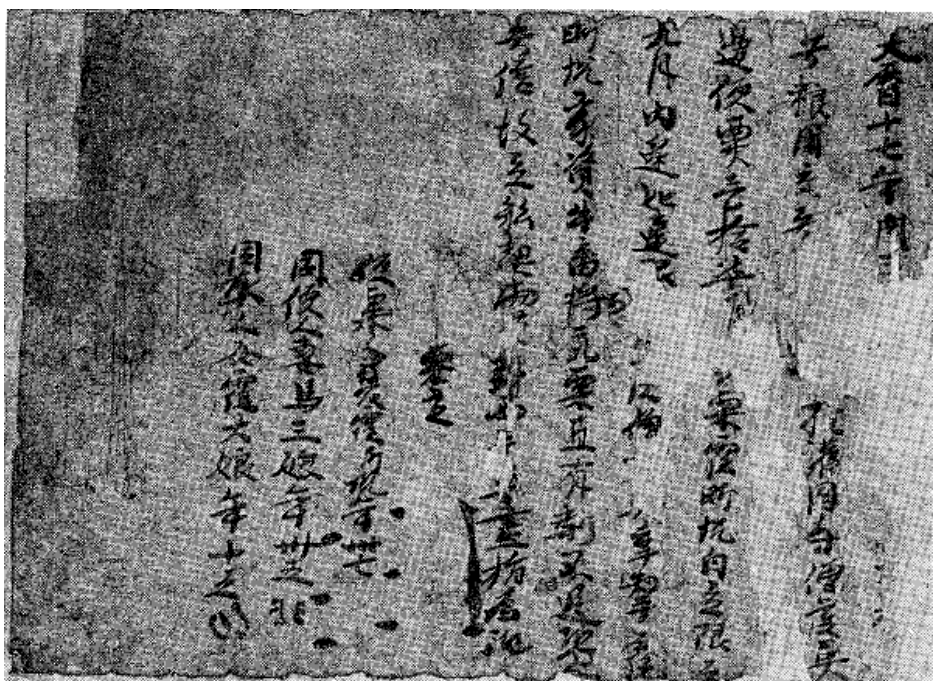
Příloha č. 3, Schéma stavby kůže²⁷⁸

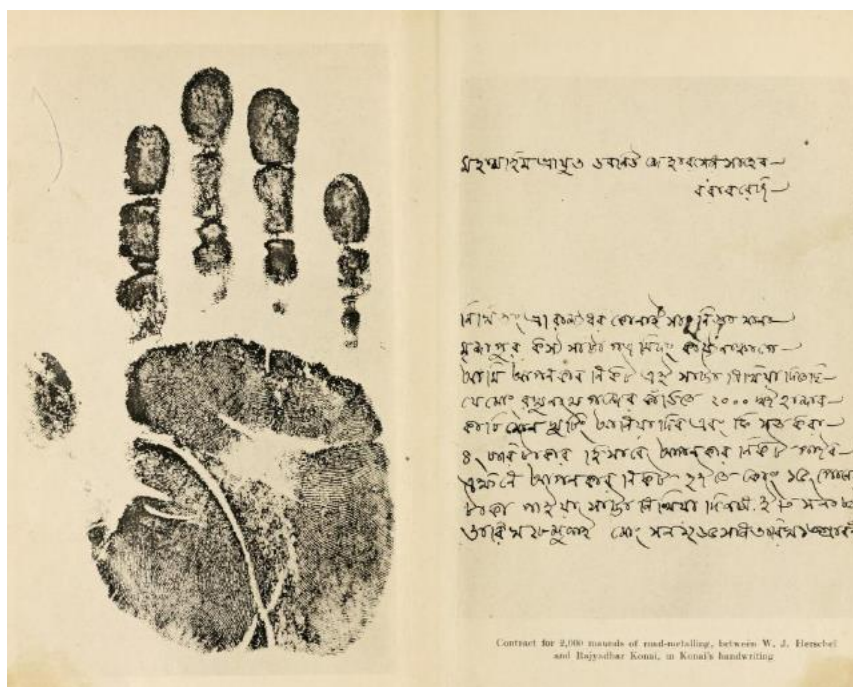
²⁷⁷ MUSIL, s. 106.

²⁷⁸ MUSIL, s. 99.

Příloha č. 4, Čínská smlouva o půjčce, 782 n. l., s otisky prstů²⁷⁹

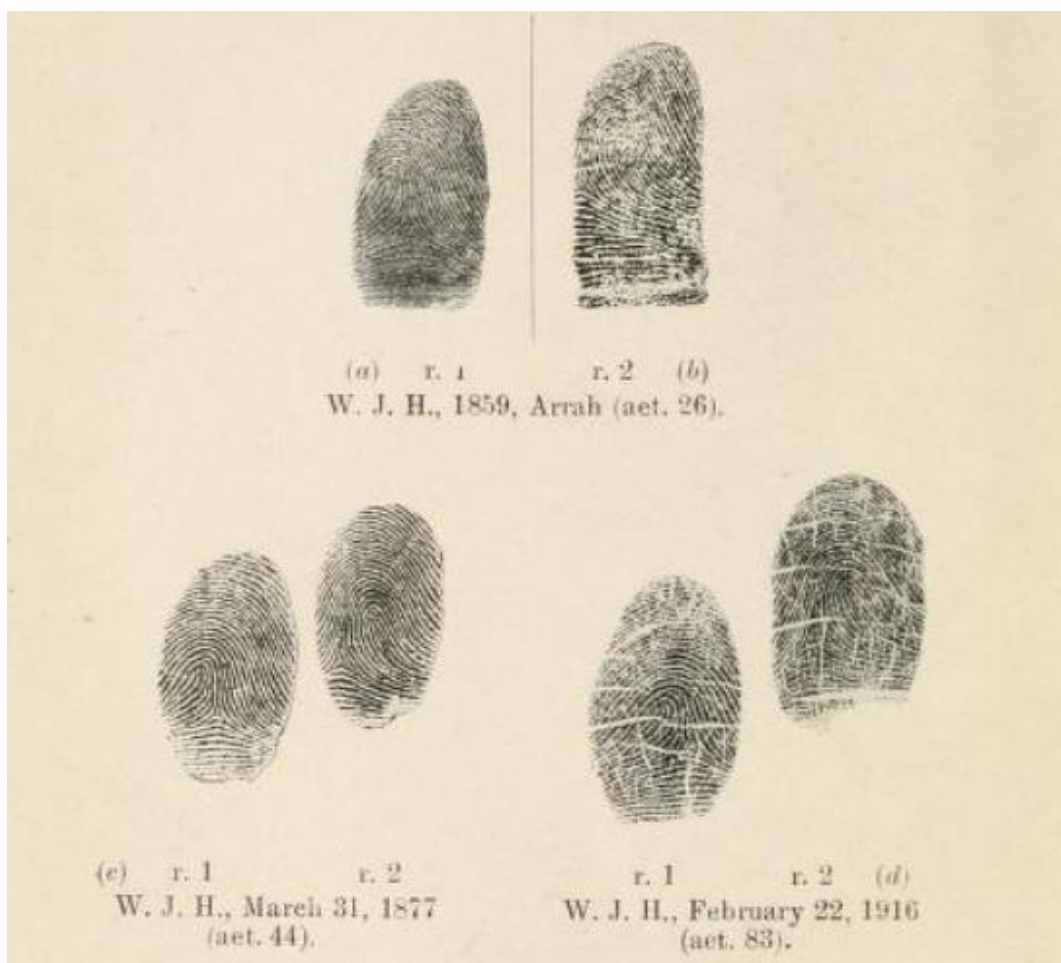
Příloha č. 5, Smlouva uzavřená mezi Herschelem a dodavatelem silničního stavebního materiálu v roce 1858.²⁸⁰

²⁷⁹ POLSON, s. 498.

²⁸⁰ HERSCHEL s. 14.

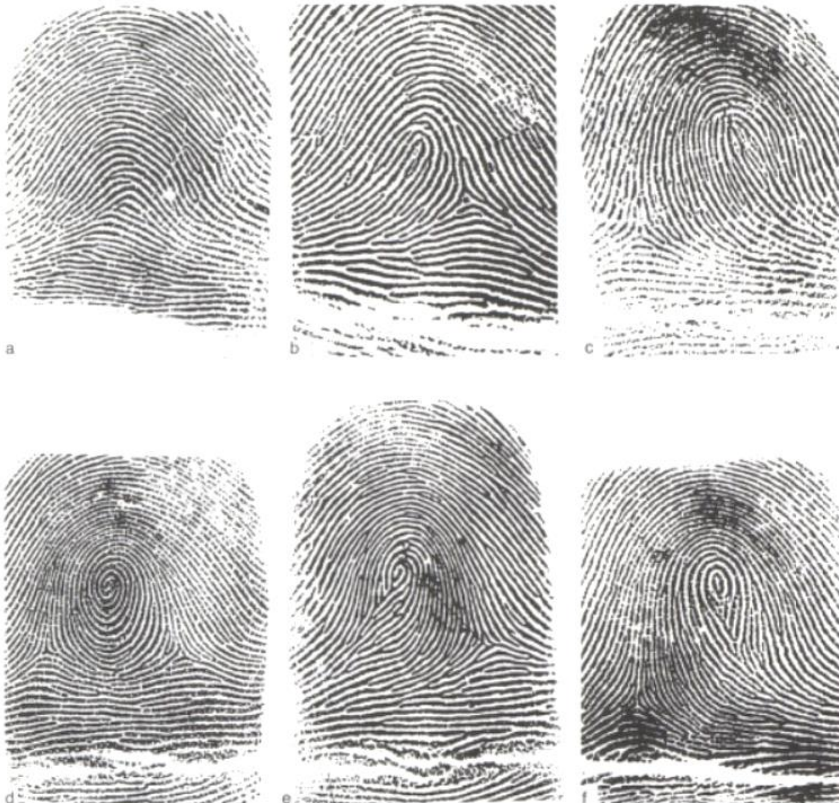
Příloha č. 6, Otisky prstů, které Herschel pořídil v letech 1859, 1877 a 1916. Z obrázku je patrné, že se otisky shodují.²⁸¹

²⁸¹ HERSCHEL, s. 30.

Příloha č. 7, Základní vzory dekadaktyloskopické identifikace:²⁸²

- a) 1.vzor – oblouk
- b) 2.vzor – otevřená smyčka vlevo
- c) 3.vzor – otevřená smyčka vpravo
- d) 4.vzor – dvoudeltový vzor
- e) 5. vzor – uzavřená smyčka vlevo
- f) 6. vzor – uzavřená smyčka vpravo

²⁸² MUSIL, s.101.

Příloha č. 8, Tabulka zobrazující země, ve kterých převážila daktyloskopie nad antropometrií po roce 1914.²⁸³

Daktyloskopie zvítězila			
	v Evropě:		v Africe:
v Belgii	system Galton-Henry a Wucetich,	v Egyptě	system Galton-Henry,
v Dánsku	system Galton-Henry,	v Kapsku	system Galton-Henry,
v Německu	system Galton-Henry, Klatt, Roscher,	v Natalu	system Galton-Henry,
v Anglii	system Galton-Henry,	v Transvaalu	system Galton-Henry,
v Itálii	system Gasti,	v Oranžsku	system Galton-Henry,
v Holandsku	system Galton-Henry a Patcer,		
v Norsku	system Daae,	v Argentině	system Vucetich,
v Rakousku	system Galton-Henry, Protivenski,	v Brazílii	system Vucetich,
v Portugalsku	system Valladares,	v Kanadě	system Galton-Henry,
v Rusku	system kombinace Gal- ton-Henry a Roscher,	v Chile	system Vucetich,
ve Švédsku	system Galton-Henry,	v Uruguayi	system Vucetich,
ve Švýcarsku	system Galton-Henry,	v USA	system Galton-Henry,
v Srbsku	system Vucetich,		
ve Španělsku	system Vucetich,	v Asii:	
v Turecku	system Galton-Henry,	v Britské Indii	system Galton-Henry,
v Maďarsku	system Galton-Henry,	ve Franc. Indočině	system Pottecher,
		v Straits Settlements	system Conlay,
		v Malajsku	system Conlay,
		Hong-Kong	system Galton-Henry,
		v Austrálii:	
		v Sydney	system Galton-Henry.

Příloha č. 9, - Příklad registrační formulky z Růžického pátracího rejstříku.²⁸⁴

<u>64355 44444</u>	<u>3222</u>	<u>15.16.15.21.24.</u>	<u>2.21.01.12.345.114.23.75.3—63 × 21.064.021.62</u>
G = I	G = II	Počet papilárních linií	Detail
<u>36101 5161</u>	<u>2/2 94</u>	<u>Ruzicka Franz</u>	
N.—B.	Narozen	Jméno	

²⁸³ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 559

²⁸⁴ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 561.

Exkurzy

František Protivenský a počátky daktyloskopie v Čechách

O historii daktyloskopie v českých zemích, která by nepůsobila zjednodušujícím dojmem by bylo nutné pojednat v samostatné práci. Nicméně nelze alespoň krátce nezmínit přínos tehdejšího policejního komisaře Františka Protivenského pro počátky daktyloskopie v Čechách potažmo v Rakousku-Uhersku.²⁸⁵ Dekadaktyloskopickou registraci²⁸⁶ na našem území lze považovat za jednu z nejstarších vůbec vzhledem k jejím počátkům v roce 1903. Nicméně až v září roku 1908, kdy také proběhlo poslední antropometrické měření, byla daktyloskopie oficiálně uznána jako jediný identifikační prostředek v celém Rakousku-Uhersku.²⁸⁷

V tomto místě je ale nutné pozastavit se nad skutečností, že někteří pachatelé byli daktyloskopováni již od roku 1891, kdy se mladý policejní úředník František Protivenský začal z vlastního zájmu zabývat problematikou otisků prstů. Protivenský pozorně sledoval vývoj daktyloskopie, ovšem se zakládáním prvních daktyloskopických karet započal až ve zmiňovaném roce 1903, kdy také začal udržovat stálou daktyloskopickou registraci.²⁸⁸ Ta byla v září roku 1908 poskytnuta k veřejnému užití, nicméně ve svých počátcích sbírka sloužila pouze účelům policejního ředitelství v Praze.²⁸⁹ Plzeňské listy z roku 1904 v jednom ze svých čísel obsahují zmínku o zavedení snímání otisků u trestanců v Rakousku-Uhersku v tomto znění: „*ministerstvo spravedlnosti vydalo právě rozkaz, jímž se nařizuje, aby ve všech trestnicích, mužských a ženských, zavedena byla daktyloskopie čili pořizování otisků prstů ode všech trestanců a současně pořizován archiv těchto otisků*“.²⁹⁰ Klasifikace otisků prstů poté probíhala pomocí bruselského

²⁸⁵ NOSEK, s. 29; HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 563.

²⁸⁶ Dle Musila se daktyloskopické registrační systémy dělí na systémy monodaktyloskopické a dekadaktyloskopické. Monodaktyloskopické neboli jednoprstové systémy jsou určeny zejména pro identifikaci pachatele na základě daktyloskopického otisku, který byl zanechán na místě činu. Dekadaktyloskopické či víceprstové registrační systémy až na výjimky obsahují otisky všech deseti posledních článků prstů ruky a jsou určeny především k identifikaci neznámých osob, potažmo mrtvol.

²⁸⁷ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 563; *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Policie ČR [online], [cit. 2022–29–09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kriminalisticka-daktyloskopie-266095.aspx>; *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Kriminalistika.eu [online], [cit. 2022–1–10]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/daktyl/daktyl.html>

²⁸⁸ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 563; NOSEK, s. 29; MUSIL, s. 17; *Kriminalistická daktyloskopie*. In: Policie ČR [online], [cit. 2022–29–09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kriminalisticka-daktyloskopie-266095.aspx>

²⁸⁹ NOSEK, s. 50.

²⁹⁰ Plzeňské listy, 8.8. 1904, 40/179.

systemu, který byl kombinací systémů Galton-Henry a Vucetich.²⁹¹ Ve své knize *Nauka o daktyloskopii a popisování osob (Grundzüge der Daktyloskopie)*,²⁹² která byla vydána roku 1920, Protivenský odůvodňuje proč se rozhodl k využití tohoto systému a kriticky hodnotí tehdy existující klasifikační systémy jiných států.²⁹³

Největší sbírka otisků prstů na světě. Daktyloskopie v USA

Ruku v ruce s šířením daktyloskopie šlo také zakládání kartoték otisků prstů. Jak Londýn, tak také Paříž, Berlín, Vídeň nebo Řím měli své vlastní „kriminalistické knihovny“. Tu nejvzornější a nejobsáhlejší ovšem měli a dodnes mají Spojené státy Americké.²⁹⁴ Ve Spojených státech byla dle Heindlova a Hawthornova tvrzení daktyloskopie využita poprvé v roce 1906.²⁹⁵ Tuto informaci je možné doplnit konkrétním případem. V jednom z newyorských hotelů se odehrála krádež, při které byl její pachatel zadržen. Jeho otisky byly z důvodu nevěrohodnosti osobních údajů zaslány do londýnské daktyloskopické centrály. Tam byly identifikovány jako otisky prstů v Londýně již hledaného zločince z povolání.²⁹⁶ Vzhledem k absenci ústřední organizace a tím také sběrný otisků, která by dokázala vést jednotně všechny identifikační karty, dělala daktyloskopie v USA až do roku 1924 jen malé a nevýrazné pokroky. Nařízením federálního generálního prokurátora byla sice již v roce 1908 založena Federal Bureau of Investigation (FBI), nicméně její možnosti byly zpočátku velice omezené, a proto plné využití možností daktyloskopie přišlo až o několik let později v roce 1924.²⁹⁷ V tomto roce došlo k náhlé změně v podobě reorganizace FBI do jejíž čela byl jmenován právník John Edgar Hoover, dnes známý především jako první a nejdéle sloužící ředitel Federálního úřadu pro vyšetřování.²⁹⁸ Jeho první kroky po jmenování se týkaly zejména identifikace zločinců. Proto, se jako mnoha jiných organizačních problémů s odhodláním ujal také daktyloskopie a položil tak základ světově významné sbírce otisků prstů. Wehner uvádí, že v roce 1924 přebrala FBI přes osm set tisíc

²⁹¹ NOSEK, s. 29, 49.

²⁹² Kniha byla psána původně v německém jazyce. V roce 1920 vyšla v českém překladu policejního komisaře E. Plaška a policejního komisaře A. Kintnera.

²⁹³ NOSEK, s. 49.

²⁹⁴ WEHNER, s. 121.

²⁹⁵ Cole se s nimi v této informaci neshodují. Cole ve své knize datuje první případ využití daktyloskopie do roku 1903.

²⁹⁶ HEINDL, *Dějiny daktyloskopie III.*, s. 559; THORWALD, s. 95.

²⁹⁷ WEHNER, s. 142; KUČEROVÁ, s. 35, 36; HOOVER, s. 14; STRAUS, s. 36, 259; HAWTHORNE, s. 8.

²⁹⁸ WEHNER, s. 121, 144; THORWALD, s. 99; *FBI. Federal Bureau of Identification*. In: *Kriminalistika.eu* [online], [cit. 2022–7–10]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/policie/policieusa/fbi.html>

identifikačních karet, které se jí za méně než 40 let podařilo znásobit na nesmírné počty. Přestože měla FBI v roce 1949 ve svém vlastnictví více než 100 000 000 záznamů, nebyly dle Hoovera, který v tomto kontextu prohlásil: „*nalezeny dva otisky prstů, které by se ve všech detailech shodovaly, pokud nebyly vytvořeny stejným prstem*“.²⁹⁹ V roce 1960 poté vlastnila ústřední sbírka „National Fingerprint Unit“ přesně 154 962 430 karet,³⁰⁰ které byly tříděny pomocí elektronicky řízených strojů.³⁰¹ Z celkového počtu ovšem 80 % nepodchycovalo zločince, ale bezúhonné občany – státní úředníky, zaměstnance zbrojního průmyslu, příslušníky armády atp.³⁰² Daktyloskopování běžného obyvatelstva dalo vzniknout sbírce otisků prstů, které se žádná z evropských nemohla ani dalece rovnat. Spojené státy americké se tak staly jedním z hlavních průkopníků daktyloskopie.

²⁹⁹ POLSON, s. 514.

³⁰⁰ Článek týkající se historie FBI na internetové stránce Kriminalistika.eu ovšem tvrdí, že v roce 1960 vlastnila ústřední sbírka otisků prstů výrazně větší počet karet, a to konkrétně přes 183 milionů.

³⁰¹ WEHNER, s. 122.

³⁰² THORWALD, s. 106.